

Kontaktperson

Miljöavdelningen

Magnus Berglund

010-224 12 37

skane@lansstyrelsen.se

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Skoghusets enefälad i Ystads och Sjöbo kommuner

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsas på bifogad karta (bilaga A) som naturreservat. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Naturreservatets gränser ska märkas ut i fält enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

För att trygga syftet med naturreservatet ska de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Med stöd av 3§ Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga C.

Skoghusets enefälad är beläget på gränsen mellan Ystads och Sjöbo kommuner, sju km norr om Sövestad. Naturreservatet avgränsas här av svart punktstreckad linje.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Skoghusets enefäläd
Kommuner	Ystad och Sjöbo
Natura 2000 ID	SE 0430116
DOS-ID	1101527
Gränser	Området begränsas av mitten av röd punkstreckad linje på till detta beslut bifogad karta (bilaga A)
Fastigheter och markägarkategori	BALDRINGE 23:1 (del av) ägs av Lunds stift, SYNTELEJET 1:2 (del av) i privat ägo
Läge	Cirka 7 km norr om Sövestad
Kartblad	Ekonomiska kartor: 2D2e, 2D1e
Koordinat centralpunkt	x: 423137 y: 6156849 (SWEREF99)
Naturgeografisk region	Nr 7, Skånes sediment- och horstområden
Inskrivna nyttjanderätter	Officialservitut: 12-BAL-35.1. Avtalsservitut el-/kraftledningar: 1286IM-03/4008.1, 1286IM-13/491.1, 12-IM2-79/7281.1
Areal	51,3 ha (inklusive ett flertal småvatten)
Förvaltare	Länsstyrelsen Skåne

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara och utveckla värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald. Områdets betesmarker, småvatten och skogsbestånd, med tillhörande ekosystem och biologiska mångfald, ska bevaras och utvecklas. Karaktären av äldre, småkuperad utmark, med en stor variation av naturtyper och en varierande grad av öppenhet, ska bibehållas. Gynnsamt bevarandetilstånd ska upprätthållas för i området förekommande arter och livsmiljöer enligt EU:s art- och habitatdirektiv såväl som för nationellt fridlysta och rödlistade arter.

Syftet är dessutom att under enklare former tillgodose allmänhetens möjligheter till rörligt friluftsliv och upplevelser av områdets naturmiljöer och kulturlämningar samt att hålla jordbruksmark öppen.

Syftet ska uppnås genom:

- att naturvårdsinriktad beteshävd bedrivs, företrädesvis med nötkreatur,
- att igenväxning av öppen såväl som träd- och buskbeväxt betesmark förhindras, i första hand genom välavvägda röjningar av igenväxningsvegetation,
- att restaurering av igenvuxen betesmark genomförs, exempelvis genom röjning av björk och björnbär,
- att småvattnen hålls fria från igenväxningsvegetation, kräftor och fisk,
- att grova eller spärrgreniga träd och ersättningsträd till dessa gynnas,
- att konventionellt skogsbruk inte tillåts,
- att lövskogen och alsumpskogen delvis får utvecklas genom intern dynamik med beteshävd där så är möjligt
- att begränsade restaureringsinsatser genomförs för att öka variationen i produktionsinriktade, homogena skogsbestånd,
- att granskogen avverkas och omförs till lövskog eller trädbevuxen betesmark,
- att forn- och kulturlämningar hålls synliga och fria från vegetation som kan skada dem,
- att anordningar för besökare, såsom parkeringsplats, informationsskylt samt stängselgenomgångar, anläggs och underhålls,
- att åkrar och kulturbetesmarker fortsätter att brukas och inte planteras med Salix, gran eller på annat sätt omförs till skogsmark,
- att åtgärder utvärderas och anpassas till ny kunskap om rödlistade och fridlysta arter.

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. vidta åtgärd som förändrar områdets topografi eller landskapets allmänna karaktär, ytförhållanden eller hydrologi såsom att gräva, spränga, borra, schakta, utfylla, dika, tippa, dumpa, plöja, markbearbeta, eller bedriva täkt,
2. uppföra byggnad, eller annan anläggning, såsom exempelvis mast, torn eller vindkraftverk,
3. anlägga väg eller dra fram mark- eller luftledning,
4. anordna upplag,
5. plantera eller så växter eller att sätta ut djur,
6. avverka träd och buskar, ta bort död ved, döda träd eller vindfällan,
7. sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, stödutfodra betesdjur eller tillföra växtnäringsämnen, kalk eller jordförbättringsmedel,
8. inom Natura 2000-området bedriva sambete med gödslad mark (kartbilaga A),¹
9. inom Natura 2000-området släppa avmaskade betesdjur tidigare än 14 dagar efter avmaskning eller att använda långtidsverkande avmaskningsmedel på betesdjur (kartbilaga A),
10. bedriva åtling eller utfodring av vilt, eller anlägga vilthägn.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av, skyltning och upplysning om reservatet,
2. skötsel av skog och trädbärande marker innefattande röjning, avverkning och föryngring, samt ringbarkning och skapande av högstubbar,
3. avverkning och omföring av granplantering till lövskog eller trädbevuxen betesmark,

---

¹ Det är således inte tillåtet med betesfällor som medger att betesdjuren har tillgång till Natura 2000-området och gödslad mark samtidigt.

4. uppsättande och underhåll av stängsel samt betesdrift i skog,
5. skötsel och restaurering av betesmark innefattande betesdrift, uppsättande och underhåll av stängsel och vattningsanordningar samt röjning och avverkning,
6. bete och slåtter av åker- och kulturbetesmark,
7. underhåll och restaurering av dammar och småvatten innefattande exempelvis rensning och fördjupning,
8. bekämpning av kräftor och fisk eller av för området främmande, invasiva arter, inklusive borttagande av gran,
9. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet såsom parkeringsplats, tillfartsväg, stigar och stängselgenomgångar,
10. uppföljning och miljöövervakning av växt- och djurlivet, mark- och vattenförhållanden samt av områdets skötsel.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas samt ordningen i övrigt inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. gräva, borra, måla, ta bort eller på annat sätt skada mark, sten, stenmurar eller andra naturföremål eller kulturlämningar,
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada eller föra bort levande eller döda träd, grenar och buskar,
3. gräva upp växter,
4. samla in mossor, lavar eller vedlevande svampar,
5. störa lekande groddjur,
6. ta med hund som ej hålls i fysiskt koppel under perioden 1 mars – 30 november,
7. ställa upp husvagn, campingbil eller motsvarande,
8. köra motordrivet fordon,
9. elda, annat än med friluftskök,
10. uppföra någon form av anläggning eller placera ut för reservatet främmande föremål,
11. sätta upp tavla, skylt, plakat, affisch, konstföremål eller liknande anordning,
12. plantera eller så in växter eller sätta ut djur.

Vidare är det utan länsstyrelsens skriftliga tillstånd förbjudet att:

13. anordna och organisera tävlingar eller lägerverksamhet,
14. fånga insekter, spindlar, snäckor eller andra ryggradslösa djur annat än genom håvning, handplockning eller annan selektiv metod² med efterföljande återutsättning inom naturreservatet. Kravet på återutsättning gäller inte enstaka beläggsexemplar av varje art under förutsättning att fynden registreras i Artportalen, eller motsvarande nationell databas för hotade arter, och att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna.

Undantag från föreskrifter

Föreskrifterna under A och C utgör ej hinder för;

- förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel enligt vad som framgår av föreskrifterna under B ovan, eller för förvaltarens tillsyn av området,
- driftåtgärder av vid tidpunkten för detta beslut befintliga vägar för motorfordon, vägkanter, vägdiken eller enskilda brukningsvägar. Exempel på driftåtgärder som ovan åsyftas är: lagning av mindre beläggningsskador och potthål, rensning av vägtrummor, röjning och slåtter av vägkanter. Vid utförande av större åtgärder som inte är driftåtgärder ska samråd ske med Länsstyrelsen inför arbetet. Vid akuta åtgärder kan samråd ske sedan arbetet inletts, dock inom tre arbetsdagar från det att arbetet har inletts.
- underhållsrensning av lagakraftvunna dikningsföretag eller lagliga diken, drift, underhåll och ombyggnad inom gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt av vid tidpunkten för detta beslut befintliga ledningar och anläggningar tillhörande kommunen, el-, energi- eller teledistributör. Inför utförande av arbete ska samråd ske med Länsstyrelsen. Vid akuta underhållsåtgärder kan samråd ske sedan arbetet inletts, dock inom tre arbetsdagar från det att arbetet har inletts.

Undantag från reservatsföreskrifter med avseende på skötsel

- A4 gäller inte tillfälliga upplag i samband med skötsel av reservatet eller tillfälliga upplag för jord- och skogsbrukets behov.
- A5 och C12 gäller inte betesdjur.
- A6 gäller inte avverkning av träd och buskar på betesmarker, eller flytt av död ved i betade områden till andra platser i reservatet, efter förvaltarens skriftliga godkännande.
- A7 beträffande stödutfodring av betesdjur gäller inte övergångsutfodring vid betessläpp och installning under högst 14 dagar.

---

² Med selektiv metod menas handplockning, håvning, sällning eller annan teknik där de djur som inte ska studeras närmare direkt återutsätts och ingreppen i deras livsmiljö blir försumbara eller kan återställas omedelbart. Fällor är inte att betrakta som selektiva, oavsett utformning.

- A9 beträffande avmaskningsmedel gäller inte behandling av parasitangrepp som konstateras under pågående betessäsong om korttidsverkande preparat används. A9 beträffande avmaskningsmedel gäller heller inte hästar/föl upp till tre års ålder efter veterinärs ordination.
- C6 gäller inte kreatursvallning.
- C8 gäller inte nödvändiga transporter för jord- eller skogsbrukets behov.

För mark som anges som åker och som kulturbetesmark i bilaga B gäller förutom ovanstående följande undantag från reservatsföreskrifter:

- A1 beträffande gräva, dika, plöja, markbearbeta gäller inte åker- och kulturbetesmark.
- A5 och C12 beträffande att plantera eller så växter gäller inte grödor på åker- och kulturbetesmark. Undantaget avser dock inte plantering av träd och buskar, såsom exempelvis Salix och gran.
- A7 gäller inte åkermark.
- A7 beträffande att stödutfodra och att tillföra växtnäringsämnen, kalk eller jordförbättringsmedel gäller inte kulturbetesmark.

Undantag från reservatsföreskrifter med avseende på jakt

- A2 och C10 gäller inte markägare eller innehavare av jakträtten inom reservatet avseende uppförande av mobila jakttorn.
- A10 gäller inte utfodring av klövvilt med ensilage eller halm under perioden 1/12–31/3. Utfodring får dock inte ske i Natura 2000-området (bilaga A).
- C6 och C11 gäller inte för innehavare av jakträtten inom reservatet vid jakt och fångst av vilt i enlighet med jaktlagsstiftningens bestämmelser.
- C8 gäller inte för innehavare av jakträtten inom reservatet vid uttransport av större fäلت vilt med älgdragare eller fyrehjuling.

Övriga undantag

- A1 beträffande utfylla gäller inte underhåll av befintliga markvägar i form av utfyllnad med sten och grus där körskador uppkommit, eller riskerar att uppkomma. A1 gäller heller inte vid eventuell anläggning av markväg med vändplats utmed sydvästra reservatsgränsen fram till fastighetsgränsen mellan Baldringe 23:1 och Syntelejet 1:2, se streckad linje på kartbilaga B.
- A6 och C2 gäller inte underhåll av befintliga markvägar i form av borttagande av vindfällan eller röjning av sly, småträd och nedhängande grenar i vägkorridoren.
- C4 gäller ej för insamling av enstaka beläggsexemplar under förutsättning att fynden registreras i Artportalen, eller motsvarande nationell databas för hotade arter, och att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna.
- C10 utgör ej hinder för tältning i enlighet med allemansrätten.

Föreskrifterna gäller ej tjänstemän från Länsstyrelsen i samband med tillsyns- och förvaltningsuppdrag.

Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter.

Upplysningar

Länsstyrelsen vill upplysa om att föreskrifter, med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken, gäller även om beslutet överklagas. Dessutom gäller andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna för området, exempelvis:

- 7 kap 28a-b §§ miljöbalken med krav på tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område,
- Fridlysningsbestämmelser. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra svamp-, växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen.
- 7 kap miljöbalken med bestämmelser om områden som omfattas av biotopskydd (11 §) eller strandskydd (13-18 §§),
- 2 kap kulturmiljölagen (1988:950) med bestämmelser om skydd för fornlämningar,
- Terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng,
- 15 kap 31 § miljöbalken om förbud mot nedskräpning,
- Lokala, kommunala ordningsföreskrifter.

Inom området ska nödvändiga åtgärder vidtas för att uppnå syftet med naturreservatet. Syftet ska även uppnås genom att utvärdera och anpassa skötseln i överensstämmelse med ny kunskap om biologiska värden.

Beskrivning av området

Skoghusets enefälad är beläget cirka 13 kilometer norr om Ystad (fågelvägen), i vad som historiskt sett har utgjort en östlig utpost av Romeleåsens skogsbygd. Reservatsområdet omfattar 51 hektar skog och jordbruksmark, varav drygt 18 hektar ingår i EU:s nätverk Natura 2000. Både naturreservatet och Natura 2000-området går under namnet Skoghusets enefälad. Området är beläget i ett småbrutet, böljande jordbrukslandskap där oregelbundet formade åkerytor växelvis övergår i trädrika hagmarker och slutna skogspartier. Ett flertal småvatten finns i reservatsområdet och jordarna domineras av lerig morän.

Reservatsområdet har bakgrund som utmark och har således till största delen använts som betesmark vid sidan av ved och virkestäkt. Under 1600-talet var trakten

bevuxen med bokskog vars träd var så pass gamla att de producerade rikligt med ollon, vilket var betydelsefullt vid svinuppfödning. Baldringe sockens utmark benämndes också *Ållskogen*. Östra halvan av reservatet har dock sedan 1700-talet innehållit en ansevärd mängd inägomark i form av oregelbundet formade åkrar och ängar tillhörande gården eller torpet Skoghuset. Skogen högs ut alltmer under 1700-talet och kom i början av 1800-talet att präglas av gles lågskog och hårt bete att döma av skånska rekognosceringskartan. Förutom bok omnämns ek och al i 1800-talets kartmaterial för reservatsområdet. Även om betesmarkerna har varit bevuxna med träd och buskar har reservatsområdet präglats av en hög grad av öppenhet också på 1900-talet. Under de senaste decennierna har dock betesmarkerna vuxit igen alltmer och kännetecknas nu av ett tätt trädsikt, vilket också innebär att enefäladen har krympt till smalt stråk.

Reservatsområdet innehåller ett flertal olika naturtyper där såväl öppna som slutna betesmarker, sumpskogar, bokskog, småvatten och åkermark ingår. De mer eller mindre öppna betesmarkerna är koncentrerade till områdets nordvästra del som också är avsatt som Natura 2000-område. Även om en viss näringspåverkan kan skönjas på delar av betesmarkerna förekommer hävdgynnade arter som fårsvingel, vårbrodd, stagg, knägräs, rödven, stenmåra, gulmåra, liten blåklocka, gråfibbla, blodrot och ljungrör i fältsiktet. För något årtionde sedan hyste enefäladen även kattfot, jordtistel och jungfrulin men det är oklart om dessa känsliga arter finns kvar idag. Träd- och busksiktet i de betade delarna innehåller främst arter som bok, ek, fågelbär, björk, slån, rosenbuskar, enbuskar, hassel och björnbär.

Skogsmarken i öster har lång trädkontinuitet och domineras helt av bok med ett sparsamt inslag av ek, björk, al och fågelbär. Små sumpskogspartier och en granplantering förekommer också. Övriga delar av naturreservatet domineras av åker- och kulturbetesmark.

Skälen för beslutet

Skoghusets enefälad har karaktären av äldre, småkuperad utmark med en stor variation av naturtyper och varierande grad av öppenhet. Betydande delar av området utgörs av värdefull naturbetesmark med inslag av buskar, träd och småvatten samt betade skogspartier. Området är särskilt värdefullt för groddjur och hyser en mångfald av hävdgynnade växt- och djurarter. Till de skyddsvärda groddjuren hör klockgroda, lövgroda och större vattensalamander.

Området har även partier med mer eller mindre sluten skog som delvis är betad. Betade skogar var allmänt förekommande långt in på 1900-talet men är idag en hotad naturtyp. I norr finns en mindre nyckelbiotop med sex riktigt gamla, grova utmarksbogar, varav ett par är döda eller döende. Här finns rikligt med död ved och gynnsamma förhållanden för bland annat vedlevande insekter. Det finns också

alsumpskog med flerstammiga, sockelbildande alar och ett betespräglad fältskikt, som delvis är klassad som nyckelbiotop. Skoghusets enefälad hyser även betydande mykologiska (svamp-) värden. I Artportalen har åtta rödlistade svampar noterats för området, varav flertalet är vaxskivlingar knutna till magra, hävdade ängs- och betesmarker.

Naturreseptatet innehåller också forn- och kulturlämningar såsom husgrunder, stensträngar, äldre vägar och stenmurar, vilka är viktiga för att förstå landskapets historiska bakgrund och områdets tidigare funktion. Dessa kulturhistoriska strukturer bidrar, tillsammans med områdets naturvärden och det natursköna landskapet i sig, till att göra Skoghusets enefälad till ett attraktivt utflyktsmål för den naturintresserade allmänheten.

Drygt 18 av reservatsområdets 51 hektar ingår i EU:s nätverk Natura 2000. Aktuella naturtyper och Natura 2000-arter anges i tabellen nedan.

Ett skydd av Skoghusets enefälad som naturreseptat bidrar dessutom till att uppfylla miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar samt Ett rikt växt- och djurliv.

Av ovan redovisade skäl, och med syfte att långsiktigt bevara biologisk mångfald samt att bevara och utveckla värdefulla naturmiljöer, bör det angivna området avsättas som naturreseptat.

Natura 2000-områdets naturtyper med arealer och Natura 2000-arter. Bedömningen av bevarandestatusen är gjord 2018 och kan komma att ändras över tid. Natura 2000-koder anges med fyra siffror.

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		Total areal (ha)
	Fullgod	Ej fullgod	
4030 – Torra hedar (alla typer)	3,7		3,7
5130 - Enbuskmarker på hedar och kalkgräsmarker		1,5	1,5
9070 - Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ		5,4	5,4
* 9080 – Lövsumpskogar av fennoskandisk typ		1,6	1,6
Total areal naturtyper:	12,2		12,2
Total områdesareal Natura 2000:	18,2		18,2
Arter			
Klockgroda <i>Bombina bombina</i> (1188)	Fullgod		
Större vattensalamander <i>Triturus cristatus</i> (1166)	Fullgod		
Citronfläckad kärrtrollslända <i>Leucorrhinia pectoralis</i> (1042)	Fullgod		
* Prioriterad naturtyp enligt habitatdirektivet			

Intresseprövning

Länsstyrelsen har beaktat inkomna yttranden och synpunkter från berörda sakägare och finner vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25§ miljöbalken att det för att skydda och vårda de värden som beskrivits ovan finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området, att besluta om föreskrifter för att skydda området samt att fastställa en skötselplan.

Länsstyrelsen bedömer att förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser samt med de båda kommunernas översiktsplaner. Berört område är inte detaljplanelagt.

Konsekvensutredning

Länsstyrelsen har genomfört en konsekvensutredning av ordningsföreskrifterna i enlighet med 4§ Förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Länsstyrelsen gör bedömningen att ordningsföreskrifterna innebär vissa inskränkningar av allemansrätten som är nödvändiga för att skydda områdets naturvärden. Restriktionerna är inte av sådan omfattning att de innebär allvarligt försvårande av allmänhetens möjligheter att utnyttja området.

Påverkan på ekosystemtjänster

Länsstyrelsen har gjort en bedömning av vilka effekter naturreservatet har på olika ekosystemtjänster och har kommit fram till att inrättande av naturreservatet inverkar positivt på flera ekosystemtjänster, se tabell nedan.³

Kategori	Ekosystemtjänst	Inverkan
Försörjande	Produktion av kött	Positiv
	Genetiska resurser hos vilda arter	Positiv
Reglerande och upprätthållande	Träd och skogars reglering av mikroklimat, temperatur och luftfuktighet	Positiv
	Livsmiljöer som t.ex. lek- och spelplatser, boplatser och rastplatser för fåglar och groddjur	Positiv
	Kolbindning utförd av växter	Positiv
	Fröspridning och pollinering utförd av vilda djur såsom fåglar och insekter	Positiv

³ Enligt Naturvårdsverkets förslag på ekosystemtjänster inom olika naturtyper
<http://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/skyddade-omraden/process-naturreservat/beslut/beslut-om-bildande-naturreservat.pdf>

Ärendets handläggning

Skoghusets enefäläd har varit Natura 2000-område sedan 2004 och har under många år ingått i Länsstyrelsens långsiktiga planering för framtida områdesskydd. Redan 2014 beställdes värdering av det intrång som reservatsbildningen skulle innebära för berörda fastigheter. Av olika anledningar kunde den genomförda värderingen inte godkännas av Naturvårdsverket förrän 2016, varefter förhandling om intrångsersättning inleddes. I samband med förhandlingen har även föreslagna reservatsföreskrifter och reservatsförslagets allmänna konsekvenser diskuterats med berörda fastighetsägare och med arrendator. Hösten 2016 genomfördes i samma syfte ett möte på plats med fastighetsägaren och arrendatorn på Baldringe 23:1.

Överenskommelse om intrångsersättning för Syntelejet 1:2 träffades under 2017 och för Baldringe 23:1 under 2018. Länsstyrelsen har således kompenserat markägare för det intrång naturreservatet innebär.

Ärendet remitterades under perioden 2018-12-14 – 2019-02-04, då berörda sakägare förelades att yttra sig över framtaget beslutsförslag. Det sista yttrandet lämnades 2019-02-18. Inkomna yttranden och Länsstyrelsens bemötanden återfinns i bilaga D.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska en skötselplan ingå i varje beslut om bildade av ett naturreservat. Skötselplanen utgör Bilaga C till detta beslut.

Förvaltning

Länsstyrelsen är förvaltare av naturreservatet och ska fortlöpande samråda med markägare, arrendatorer, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas till regeringen, Miljö- och energidepartementet, se bilaga E.

Upplysningar om ersättningstalan

Sakägare som ännu inte träffat överenskommelse om ersättning eller inlösen kan väcka talan enligt 31 kap miljöbalken mot staten i mark- och miljödomstolen för att domstolen ska avgöra frågan om ersättning. Ansökan om ersättningstalan måste

lämnas inom ett år efter att reservatsbeslutet vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägare rätten till ersättning. Ansökan ska ställas till mark- och miljödomstolen i Växjö. Det finns också möjlighet för sakägare att förhandla med länsstyrelsen, eller av länsstyrelsen utsedd förhandlare, om frivillig överenskommelse om ersättning inom ett år efter att beslutet vunnit laga kraft.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling, Post- och Inrikes Tidningar samt i ortstidning. Sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse var införd i ortstidning.

Detta beslut har fattats av länsöverdirektör Ola Melin. I den slutliga handläggningen har även deltagit miljödirektör Annelie Johansson, naturvårdsdirektör Cecilia Backe, länsassessor Caroline Tornhill och naturvårdshandläggare Magnus Berglund, föredragande.

Ola Melin

Magnus Berglund

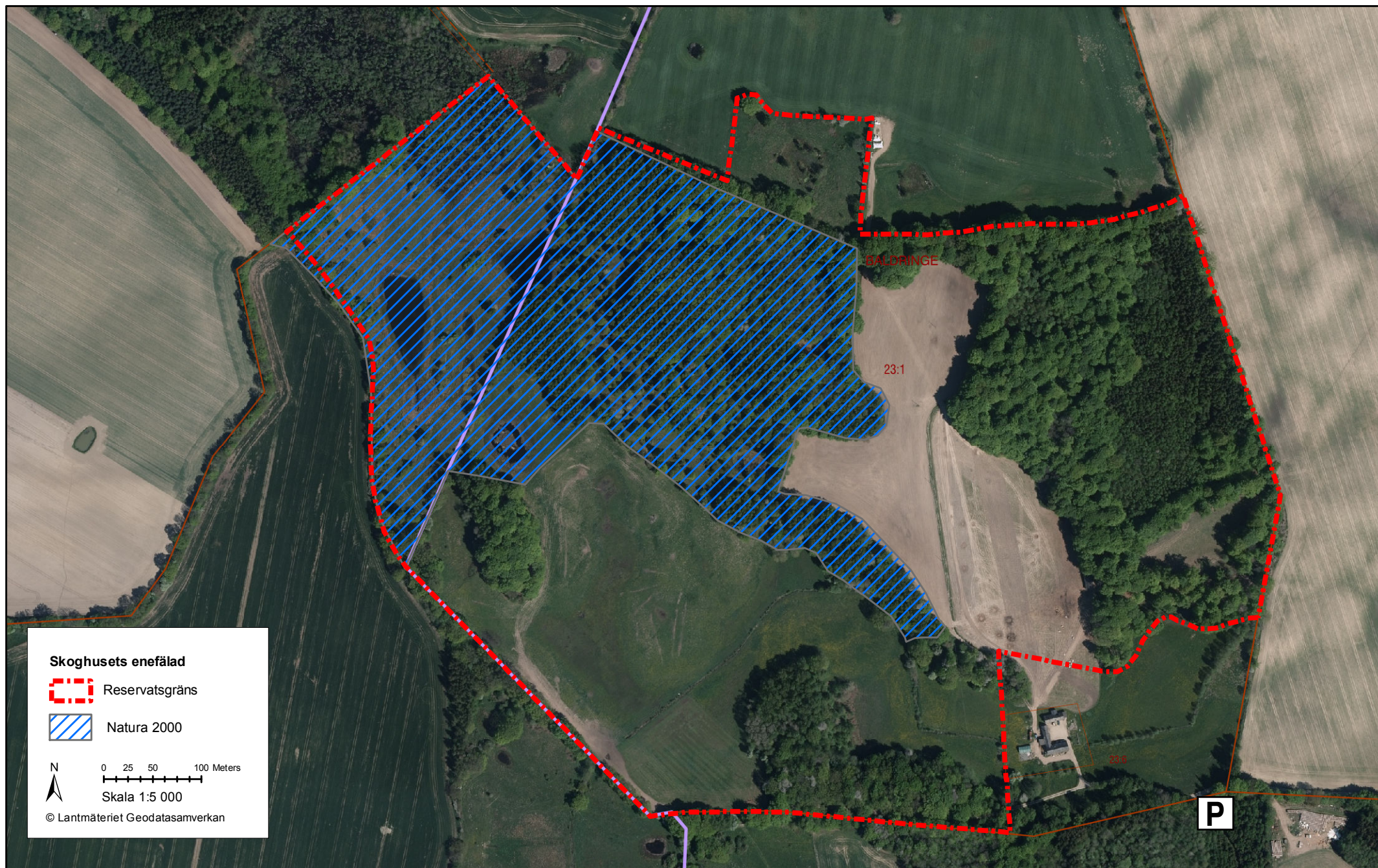
Detta beslut har bekräftats digitalt och har därför ingen namnunderskrift.

Bilagor

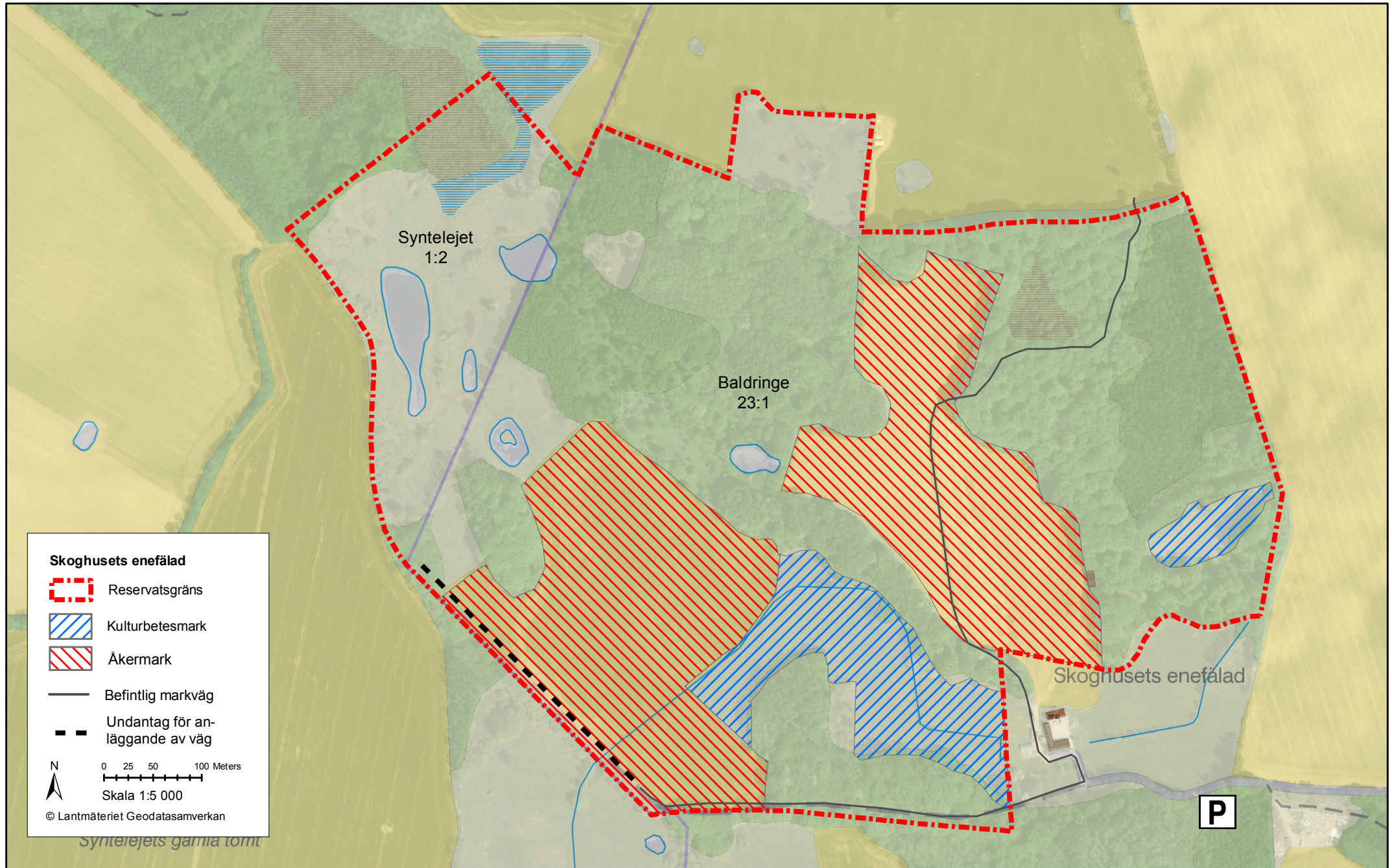
- A. Karta med naturreservatets avgränsning samt Natura 2000-områdets utbredning
- B. Karta med hänvisning till undantag för åker- och kulturbetesmarkens utbredning samt för eventuell anläggning av markväg
- C. Skötselplan
- D. Sammanställning av remissyttranden samt Länsstyrelsens bemötanden
- E. Hur man överklagar
- F. Sändlista

För information om hur Länsstyrelsen Skåne behandlar personuppgifter, se www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Sammanställning av remissyttranden samt Länsstyrelsens bemötande angående förslag till naturreservatet Skoghusets enefälad

Myndigheter och kommuner

Havs- och vattenmyndigheten: Tillstyrker förslaget.

Sveriges geologiska undersökning (SGU): Avstår från att yttra sig i ärendet.

Trafikverket: Har inget att erinra mot förslaget.

Sjöbo kommun: Har inget att erinra mot förslaget.

Ystads kommun: Har två synpunkter men är i övrigt positiv till förslaget. Kommunen anser att undantaget från föreskrift A1 gällande anläggning av markväg med vändplats utmed södra och sydvästra reservatsgränsen är otydlig eftersom det inte anges några fastighetsbeteckningar på kartan och att sådana dessutom kan ändras. Man anser vidare att användningen av delområden skötselplanen är inkonsekvent då inte alla polygoner på kartan som tillhör samma skötselområde pekas ut som särskilda delområden samt att inte alla delområden har underrubriker i textbeskrivningen.

Länsstyrelsens bemötande: Vad gäller undantaget från föreskrift A1 kompletteras kartbilaga B med markering av den tänkta vägdragningen. När det gäller användningen av delområden rör det sig om ett missförstånd. Specifika delområden pekas enbart ut för partier som kräver särskild beskrivning. Varje polygon som tillhör ett och samma skötselområde behöver alltså inte utgöra ett unikt delområde. Om respektive delområde har en särskild underrubrik eller inte i beskrivningen är också av underordnad betydelse.

Fastighetsägare och andra sakägare

E.ON Energidistribution AB (E.ON): Informerar om att de har markförlagda låg- och högspänningskablar samt en luftledning för lågspänning med nord-sydlig dragning mitt i reservatsområdet (ledningarna pekas ut på karta). Man påpekar att kraftledningarna omfattas av Elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter, som bland annat reglerar avstånd från ledning till byggnad, brännbart upplag, parkeringsplatser och tillfartsvägar. Om marknivån under ledningen ändras måste E.ON kontaktas. Man framför även att särskilda bestämmelser gäller vid arbete invid eller under kraftledningar, så som avverkning av skog eller liknande. Innan arbete i ledningsområdet påbörjas ska ledningsbevakning beställas via E.ON:s kundsupport, tel 0771-22 24 24; likaså ska utväxling av Elsäkerhetsföreskrifter (ESA) ske. Vad gäller reservatsföreskrifter och undantag framför E.ON följande:

1. E.ON tolkar reservatföreskrifterna, samt dess undantag, som att befintliga anläggningar kan bibehållas i oförändrat skick och att kontroll och skötsel kan utföras, vilket innefattar möjlighet att köra med maskiner till ledningen samt i ledningsgatan samt underhållsröjning inom en skogsgata på 4-6 meter för en 0,4 kV luftledning. Därutöver ska enstaka, för ledningen, farliga träd utanför skogsgatan kunna tas bort.
2. Vid kabelfel är det nödvändigt att gräva i marken.
3. Yrkar på att komplettering görs så att föreskrifterna inte ska utgöra något hinder för att kunna ersätta befintlig luftledning med markförlagd kabel på samma plats eller längs vägar genom reservatet.
4. Det bör framgå i reservatföreskrifterna att utökningar av elnätet får tillståndsprövas när begäran av elanslutningar görs, eftersom E.ON har anslutningsplikt till den som begär en elanslutning.

Länsstyrelsens bemötande:

1. Undantagen från föreskrifterna ger utrymme för dessa åtgärder.
2. Undantagen från föreskrifterna ger utrymme för grävning i reparations- och underhållssyfte där kabel är förlagd.
3. Det är inte förenligt med naturreservatets syfte att ge ett generellt undantag från reservatsföreskrifterna för ersättsättning av befintlig luftledning med markförlagd kabel, utan föregående prövning. Om det blir aktuellt att ersätta befintlig luftledning med markförlagd kabel får E.ON söka dispens från reservatsföreskrifterna. (Ombyggnad i enlighet med gällande ledningsrätt är dock tillåtet utan att dispens från reservatsföreskrifterna söks.) Skoghusets enefälad omfattas förutom av reservatsföreskrifterna av bestämmelser enligt Natura 2000, 7 kap 27–28 b §§ miljöbalken. Undantag från de bestämmelser som gäller Natura 2000-området kan inte göras i ett beslut om naturreservat. En eventuell ersättning av befintlig luftledning med markförlagd kabel måste därför även prövas enligt dessa bestämmelser.
4. Vid eventuellt behov av utökningar av elnätet får E.ON söka dispens från reservatsföreskrifterna.

Föreningar

Lunds botaniska förening: Har inget att erinra mot förslaget att bilda reservat, inte heller mot den föreslagna skötselplanen. Man anser att det nya naturreservatet ger goda förutsättningar att gynna de djur- och växtarter och naturtyper som finns i området. Föreningen framhåller vidare att de rödlistade arterna ängsnattviol, rödlänke, bokarv, borsttåg och backtimjan åtminstone tidigare har funnits i delar av området enligt Skånes Flora-inventeringen och att det vore bra med en inventering av florin i de värdefullaste delarna som grund för kommande uppföljning. Man tycker att texten är välskriven men att det vore bra att ange vetenskapliga namn för de kärlväxter som tas upp på sidan 15 i skötselplanen.

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen håller med om att det vore bra med en florainventering både för att utröna vilka naturvårdsintressanta arter som finns kvar idag och som underlag för framtida uppföljning. Behovet gäller även andra organismgrupper. I dagsläget saknas dock resurser att från Länsstyrelsens sida bekosta inventeringar i området. Skötselplanens avsnitt om uppföljning kompletteras med önskemål om undersökningar av kärlväxter, insekter och svampar om så blir möjligt. Ett tillägg i bilagorna (bilaga 8) görs också där vetenskapliga namn på omnämnda kärlväxter anges.

Naturskyddsföreningen i Färs: Välkomnar förslaget till bildande av naturreservatet och kretsen har sedan lång tid engagerat sig i området. Man tycker att skötselplanen är välskriven och att det finns en god balans mellan målsättningar och föreslagna skötselåtgärder. Föreningen framhåller vikten av att använda motormanuella röjningsmetoder så långt det är möjligt och att faunadepåer bör skapas i samråd med Länsstyrelsen för att minimera de negativa effekterna på fåltskiktet. Vidare påpekas att man bör ta hänsyn till den förhärskande vindriktningen vid röjning av bryn och att brynmiljöer är viktiga jaktbiotoper för många fladdermusarter; inom området kan man dessutom förvänta sig förekomst av fladdermusarter som är upptagna i Art- och habitatdirektivets bilaga 2. Föreningen understryker att kännedomen om artförekomster inom området bristfällig och att behovet av inventeringar är stort. Vidare framhålls att hänsyn bör tas även till andra värden, exempelvis fladdermusfaunan, om det blir aktuellt att skapa nya grodvatten. Naturskyddsföreningen menar vidare att bevarandestatusen för citronfläckad kärrtrollslända bör bedömas som fullgod inom området och att man kan ifrågasätta skrivningen om att mycket tyder på att den större vattensalamandern har minskat kraftigt de senaste decennierna.

När det gäller det vanliga problemet med generationsglapp för gamla värdefulla träd föreslår föreningen att Länsstyrelsen tar fram en policy för hur generationsglappet ska överbryggas i praktiken; man anser bland annat att yngre efterträdare ska märkas ut såväl i fält som digitalt. Man framhåller att det krävs minst dubbelt så många träd i olika generationer som det finns gamla träd i dag och att det är en stor brist på gamla värdefulla träd i dagens landskap.

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen håller med om det som lyfts fram i Naturskyddsföreningens remissvar. Synpunkterna ligger också i linje med vad som tas upp i skötselplanen varför endast smärre justeringar görs i form av förtydliganden avseende röjning av brynmiljöer och dess betydelse för fladdermöss samt att minskningen av större vattensalamander gäller nationellt (avsnittet om större vattensalamander är en allmän text som används i Natura 2000-områden där arten finns). En viktig ändring görs dock avseende citronfläckad kärrtrolslända. Efter att ha fått bekräftelse från docent Per Nyström om att arten de senaste åren har påträffats i riklig mängd i reservatsområdet ändras dess status till fullgod. Statusen var i remissversionen satt till icke fullgod på grund av kunskapsbrist. Länsstyrelsen instämmer också i att det finns behov av inventeringar då artkännedomen är bristfällig men det saknas i dagsläget medel för att bekosta specialinventeringar i området. När det gäller förslaget om att ta fram en policy för hanteringen av generationsglappet för värdefulla träd är det en större fråga som berör flera enheter på Länsstyrelsen. Vi kommer att ta upp frågan för diskussion men samtidigt är medvetenheten om problemet stor hos Länsstyrelsens reservatsförvaltare och åtgärder för att överbrygga generationsglappet genomförs löpande – även om en formell policy saknas.

Puggehaten - Skånes Mykologiska Förening: Puggehaten ser mycket positivt på och tillstyrker förslaget att bilda naturreservatet. Man framhåller att området endast är besökt ett fåtal gånger i mykologiskt syfte men att man trots det har noterat ett antal rödlistade och naturvårdsintressanta svamparter; flertalet knutna till ogödslade betesmarker. Med tanke på aktuell hävdhistoria och de allmänna förutsättningarna bör det kunna finnas betydligt fler intressanta arter, vilket även gäller områdets skogliga delar som hittills uppmärksammats i ringa grad. Man lyfter också fram att Skoghusets enefälad kan bli än viktigare i mykologiskt hänseende till följd av att näraliggande områden har störts av vildsvinsaktivitet, inte minst vid Skoghejdan. Puggehaten framför vidare att undantaget till föreskriften C4 bör kompletteras med krav på att fynden registreras i Artportalen. Vad gäller skötselplanen framförs att föreslagna mål och åtgärder bör vara i huvudsak positiva även för områdets funga. Angående jakten påpekas att det är anmärkningsvärt att utfodring av klövvilt med ensilage eller halm under perioden 1/12–31/3 tillåts då det samtidigt är önskvärt att dovviltstammen minskar. Slutligen framhålls att det, med tanke på områdets mykologiska potential, vore önskvärt med en svampinventering under en gynnsam säsong, vilket föreningen kan bidra till efter överenskommelse.

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen gör ett tillägg i undantaget till föreskriften C4 med krav på att artfynden registreras i Artportalen. Vad gäller utfodring av klövvilt vintertid förstår Länsstyrelsen Puggehattens invändning men frågan har stämts av med jakträttsinnehavare och Länsstyrelsens viltvårdsexperter vilket resulterat i att utfodring av klövvilt med ensilage eller halm är tillåtet under perioden 1/12–31/3. Utfodring underlättar jakten och motverkar födobrist om sträng vinter inträffar. Ett

förtydligande görs dock i skötselplanen så att det framgår att utfodringen avser mindre mängder halm eller ensilage och att syftet är att motverka födobrist vid sträng vinter. Länsstyrelsen håller slutligen med om att det finns behov av ökad kunskap om områdets biologiska mångfald och uppskattar Puggehattens vilja att bidra till att kartlägga områdets funga. I dagsläget saknas dock resurser att från Länsstyrelsens sida bekosta specialinventeringar i området, men skötselplanens avsnitt om uppföljning kompletteras med önskemål om undersökningar av bland annat områdets svampflora om så blir möjligt.

Hur man överklagar Länsstyrelsens beslut

Mottagare

För att överklaga skriver ni till regeringen, Miljö- och energidepartementet. Observera dock att ni ska skicka överklagandet till skane@lansstyrelsen.se eller till Länsstyrelsen Skåne, Miljöavdelningen, 205 15 MALMÖ.

Tid för överklagande

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen senast den 3 maj 2019. Överklagande från part som företräder det allmänna ska dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Innehåll

Överklagandet ska vara skriftligt. I överklagandeskrivelsen ska ni ange:

- vilket beslut ni överklagar, beslutets datum och ärendenummer (diarienummer),
- på vilket sätt ni vill att beslutet ska ändras,
- er adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- eventuella handlingar eller annat som stödjer er mening.

Ytterligare upplysningar

Behöver ni veta mer om hur ni ska göra kan ni ringa till Länsstyrelsen, telefon 010-224 10 00 (växel).

Länsstyrelsen
Skåne

Bilaga C

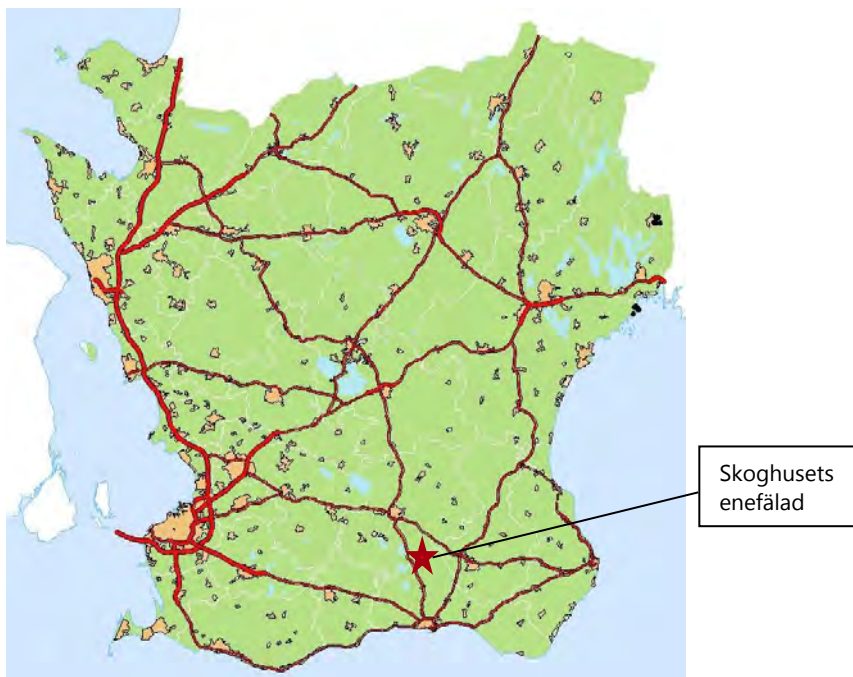
Skötselplan för naturreservatet Skoghusets enefälad

med Bevarandeplan för Natura 2000-området Skoghusets enefälad

Ystads och Sjöbo kommuner

Figur 1. Reservatets läge på gränsen mellan Ystads och Sjöbo kommuner. Vita linjer är kommungränser. © Lantmäteriet Geodatasamverkan

Fastställt:	2019-04-01
Utgiven av:	Länsstyrelsen Skåne
Planförfattare:	Magnus Berglund
Beställningsadress:	www.lansstyrelsen.se/skane
Copyright:	Länsstyrelsen Skåne
Diarienummer:	511-4095-2016
Omslagsbild:	Alsumpskog, skötselområde 3B, 2018-04-13 Samtliga foton Magnus Berglund

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	6
1 SYFTET MED NATURRESERVATET	7
2 BESKRIVNING AV OMRÅDET.....	8
2.1 Administrativa uppgifter	8
2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden	9
2.2.1 Geomorfologi och hydrologi	9
2.2.2 Historisk markanvändning och kulturhistoria.....	9
2.2.3 Biologi och naturvärden	15
2.2.4 Friluftsliv	17
3. NATURA 2000.....	18
3.1 Allmänt om Natura 2000.....	18
3.2 Vad är bevarandestatus.....	18
3.3 Viktigt att tänka på.....	18
3.4 Motivering till och syfte för Natura 2000-området.....	19
3.5 Naturtyper och arter enligt Natura 2000.....	19
3.6 Bevarandemål och prioriterade bevarandeåtgärder.....	22
3.7 Hotbild – Vad kan påverka Natura 2000-området negativt?	24
4 ÖVERGRIPANDE MÅL OCH SKÖTSELINRIKTNING	25
4.1 Generella mål.....	25
4.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder	25
5 SKÖTSELOMRÅDEN MED MÅL OCH ÅTGÄRDER.....	30
Skötselområde 1 – Öppnare betesmarker: Enefälad och gräshed	30
Skötselområde 2 – Trädklädd betesmark	33
Skötselområde 3 – Lövsumpskogar	35
Skötselområde 4 – Björkdominerade bestånd	38
Skötselområde 5 – Bokdominerad skog med bete	39
Skötselområde 6 – Granplantering.....	41
Skötselområde 7 – Åkermark och kulturbeten	43
6 FRILUFTSLIV	44
7 JAKT	46
8 UTMÄRKNING AV NATURRESERVATETS GRÄNS	46
9 TILLSYN OCH UPPFÖLJNING.....	46
9.1 Tillsyn.....	46
9.2 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	46
9.3 Revidering av skötselplanen	47
10 KOSTNADSANSVAR OCH PRIORITERINGAR.....	48
11 RÖDLISTADE ARTER OCH NATURA 2000-ARTER.....	50
12 KÄLLOR	51
BILAGOR	51
1. Ortofoto 2016 med reservatsgräns och skötselområden	
2. Skötselområden	
3. Flygfoto 1957 med skötselområden	
4. Flygfoto 1975 med skötselområden	
5. Topografiska webbkartan med angöringspunkt och föreslagen vandrings slinga	
6. Natura 2000-området med naturtyper	

Inledning

Skötselplanen beskriver naturreservatets värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör för hur dessa värden ska tillvaratas genom lämplig skötsel. Bakom detta ligger syftet med bildandet av naturreservatet. Syftet styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas, till vilket skötselplanen är en bilaga. För att uppnå syftet med ett naturreservat krävs normalt även en särskild skötsel, vilken redovisas i detta dokument.

Delar av naturreservatet utgör ett Natura-2000 område varför skötselplanen är en kombinerad skötselplan och bevarandeplan. Natura 2000 är ett nätverk av skyddsvärda områden inom EU. Till varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan som består av en beskrivning av vilka naturtyper och arter som finns inom Natura 2000-området, huruvida dessa har en fullgod bevarandestatus och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar på lång sikt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas inom Natura 2000-nätverket och används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området.

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t ex en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bland annat naturreservatets syfte och vilka natur- och andra bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftet.

1 Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara och utveckla värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald. Områdets betesmarker, småvatten och skogsbestånd, med tillhörande ekosystem och biologiska mångfald, ska bevaras och utvecklas. Karaktären av äldre, småkuperad utmark, med en stor variation av naturtyper och en varierande grad av öppenhet, ska bibehållas. Gynnsamt bevarandetillstånd ska upprätthållas för i området förekommande arter och livsmiljöer enligt EU:s art- och habitatdirektiv såväl som för nationellt fridlysta och rödlistade arter.

Syftet är dessutom att under enklare former tillgodose allmänhetens möjligheter till rörligt friluftsliv och upplevelser av områdets naturmiljöer och kulturlämningar samt att hålla jordbruksmark öppen.

Syftet ska uppnås genom:

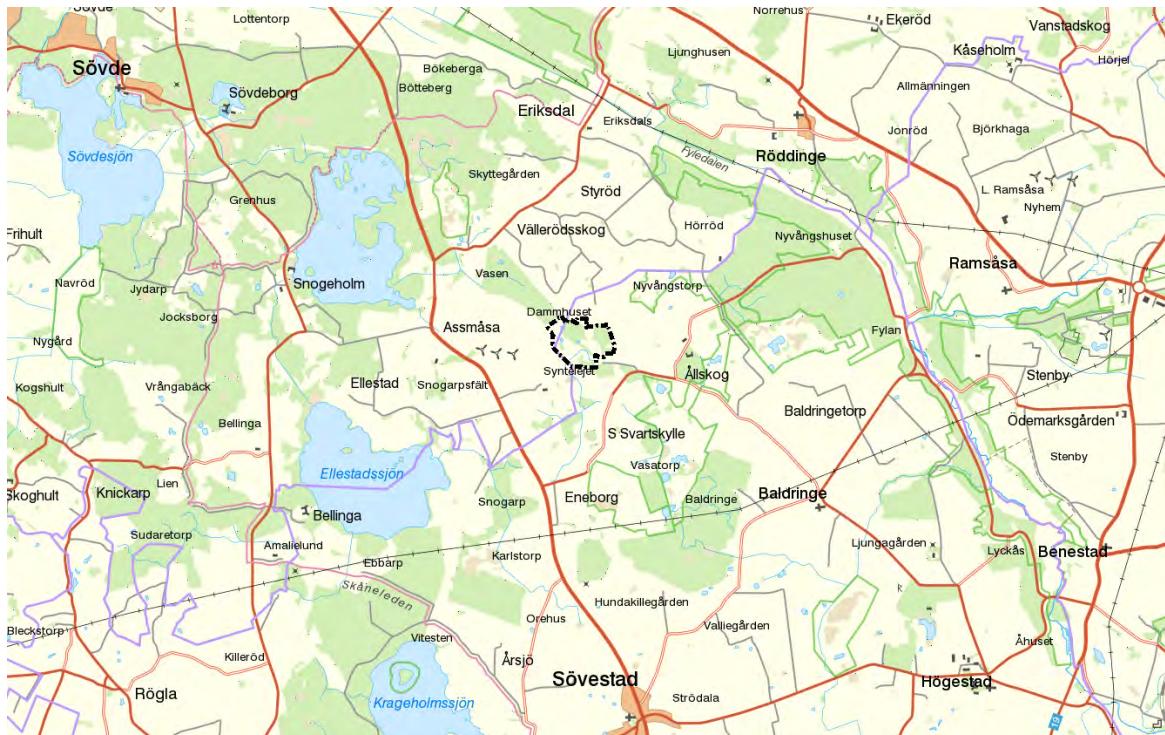
- att naturvårdsinriktad beteshävd bedrivs, företrädesvis med nötkreatur,
- att igenväxning av öppen såväl som träd- och buskbeväxt betesmark förhindras, i första hand genom välavvägda röjningar av igenväxningsvegetation,
- att restaurering av igenvuxen betesmark genomförs, exempelvis genom röjning av björk och björnbär,
- att småvattnen hålls fria från igenväxningsvegetation, kräftor och fisk,
- att grova eller storkroniga träd och ersättningsträd till dessa gynnas,
- att konventionellt skogsbruk inte tillåts,
- att lövskogen och alsumpskogen delvis får utvecklas genom intern dynamik med beteshävd där så är möjligt
- att begränsade restaureringsinsatser genomförs för att öka variationen i produktionsinriktade, homogena skogsbestånd,
- att granskogen avverkas och omförs till lövskog eller trädbevuxen betesmark,
- att forn- och kulturlämningar hålls synliga och fria från vegetation som kan skada dem,
- att anordningar för besökare, såsom parkeringsplats, informationsskylt samt stängselgenomgångar, anläggs och underhålls,
- att åkrar och kulturbetesmarker fortsätter att brukas och inte planteras med Salix, gran eller på annat sätt omförs till skogsmark,
- att åtgärder utvärderas och anpassas till ny kunskap om rödlistade och fridlysta arter.

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter

Namn	Skoghusets enefälad
Kommuner	Ystad och Sjöbo
Natura 2000 ID	SE 0430116
DOS-ID	1101527
Gränser	Området begränsas av mitten av punktstreckad linje på bifogad karta (bilaga 1)
Fastigheter och markägarkategori	BALDRINGE 23:1 (del av) ägs av Svenska kyrkan SYNTELEJET 1:2 (del av) i privat ägo
Läge	Cirka 7 km norr om Sövestad
Kartblad	Ekonomiska kartor: 2D2e, 2D1e
Koordinat centralpunkt	x: 423137 y: 6156849 (SWEREF99)
Naturgeografisk region	Nr 7, Skånes sediment- och horstområden
Inskrivna nyttjanderätter	Officialservitut avlopp: 12-BAL-35.1. Avtalsservitut el-/kraftledningar: 1286IM-03/4008.1, 1286IM-13/491.1, 12-IM2-79/7281.1
Förvaltare	Länsstyrelsen Skåne
Areal	51,3 hektar (inklusive ett flertal småvatten)
Markslag	Betesmark (Skötselområde 1, 2) ca 17,2 ha Lövsog (SO 3, 4, 5) ca 14,5 ha Granskog (SO 6) ca 1,7 ha Åker, kulturbete (SO 7) ca 17,9 ha

Figur 2. Reservatsområdet är beläget cirka 7 km norr om Sövestad och markeras här med svart punktstreckad gränslinje.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden

Skoghusets enefälad är beläget cirka 13 kilometer norr om Ystad (fågelvägen), i vad som tidigare har utgjort en östlig utpost av Romeleåsens skogsbygd.¹ Reservatsområdet omfattar 51 hektar skog och jordbruksmark, varav drygt 18 hektar ingår i EU:s nätverk Natura 2000 (se kapitel 3). Både naturreservatet och Natura 2000-området går under namnet Skoghusets enefälad. Delar av fastigheten Baldringe 23:1, som ägs av Svenska kyrkan, är dessutom sedan tidigare avsatt av fastighetsägaren som ett så kallat kyrkoreservat.² Större delen av naturreservatet ingår i Ystads kommun, men fastigheten Synteletjet 1:2 längst i väster tillhör Sjöbo kommun (se bilaga 5 där kommungränsen markeras av lila linje).

2.2.1 Geomorfologi och hydrologi

Skoghusets enefälad är beläget i ett småbrutet jordbrukslandskap där oregelbundet formade åkerytor växelvis övergår i trädrika hagmarker och slutna skogspartier. Topografin är varierad med små höjder och kullar som avlöses av mer eller mindre vattenmättade sänkor i ett mjukt böljande landskap. Ett flertal småvatten finns i reservatsområdet och de södra delarnas åkrar och kulturbetesmarker avvattas av ett större dike eller uträtad bäck. Nivåskillnaderna är blygsamma, nästan hela reservatsområdet ryms inom höjdintervallet 55–70 meter över havet. Mäktiga jordlager överlagrar berggrunden som torde domineras av kalksten. Lerig morän täcker merparten av området, men i den nordvästra fjärdedelen av reservatet är moränen sandig. Inslag av torvjord, glasial grovlera och isälvsediment förekommer också. Marken förefaller vara stenfattig men naturreservatet avgränsas trots det av stenmurar.

2.2.2 Historisk markanvändning och kulturhistoria

Reservatsområdet korsas som nämnts av kommungränsen mellan Ystad och Sjöbo. Det innebär samtidigt att fastigheten Synteletjet 1:2 i väster (skötselområde (SO) 1B, 3A) har ingått i Sövde socken medan merparten av reservatsområdet har tillhört Baldringe socken, där också gården Skoghuset ligger. Naturreservatets båda fastigheter har därtill hört till olika härader. Detta betyder även att reservatets fastigheter sällan förekommer tillsammans i ett och samma källmaterial³ och att de därför delvis kommer att beskrivas var för sig när den historiska bakgrunden nu redovisas (för sammanfattning se sidan 14).

Övergripande drag

Landskapets skogliga utveckling kan i sina huvuddrag utläsas av det storskaliga kartmaterialet, även om berörda kartor av förklarliga skäl är schematiska och i högsta grad generaliserande. Att reservatsområdet och dess omgivningar har sitt ursprung i skogsbygd märks tydligt i Gerhard Buhrmanns Skånekarta från 1687 (figur 3). Av kartan framgår att Baldringe sockens utmark (nordväst om kyrkbyn) vid denna tid var skogbevuxen och att högskog av bok dominerade. I söder, väster och längre bort i öster tog mer skoglösa trakter vid.

Att döma av Skånska rekognosceringskartan från 1810-talet höggs skogarna i trakten ut alltmer under 1700-talet. Vid 1800-talets början verkar högskogen ha ersatts av gles,

---

¹ Enligt Åke Campbells indelning av Skåne i olika bygder vid 1700-talets början (Campbell 1928).

² Kyrkoreservat är ett frivilligt åtagande som inte innebär något formellt skydd.

³ Med undantag för de storskaliga kartorna och flygfoton.

lågvoxen träd- och buskvegetation, starkt påverkad av såväl bete som ved- och virkestäkt (figur 4). Förmodligen var bok fortfarande ett vanligt trädslag, med inslag av ek, björk och al.

När Generalstabskartan upprättades 50 år senare ser skogen ut att ha återhämtat sig till en del, åtminstone i merparten av reservatsområdet på östra sidan av sockengränsen (figur 5). Här på Baldringe sockens marker fanns ett påtagligt inslag av lövträd; endast de uppodlade södra delarna av reservatet var helt trädlösa. Kal mark präglade dock även Syntelejets marker i den västligaste delen av reservatsområdet vid denna tid. Det ser för övrigt ut som att ny bebyggelse hade etablerats på Baldrigens sida, väster om Skoghusets gård, någon gång innan kartan upprättades på 1860-talet. Kanske det rör sig om ett torp och i så fall gav det effekter på intensiteten i nyttjandet av markerna i reservatsområdet.

Baldringe 23:1

Skoghuset är omnämnt i de historiska källorna sedan åtminstone tidigt 1700-tal, bland annat i 1712 års jordebok. Gården är anlagd i de yttre delarna av Baldringe sockens utmark (i nordväst), vilken tidigare gick under namnet *Ållskogen*.⁴ Benämningen antyder att utmarken en gång varit rik på boken som var tillräckligt gamla för att sätta frö, vilket ju Buhrmanns 1600-talskarta också bekräftar. Kanske det även fanns inslag av ek. Ollonskog var en viktig tillgång i hushållningen inte minst för svinuppfödning.

De ägor som har hört till Skoghuset omfattar reservatets östra halva och karterades för första gången 1811 då lantmätaren framhöll just att gården och dess mark var belägen i ”den så kallade Åll fåliden.” I det historiska kartmaterialet behandlas Skoghuset vanligen som en självständig enhet men av fastighetsbeteckningarna att döma har gården/torpet tillhört Baldringe by eller Baldringe säteri. Det tycks inte heller finnas några uppgifter i det äldre materialet om att Skoghuset har varit mantalssatt (vilket skulle varit fallet om det hade rört sig om en regelrätt bondgård). Även benämningen ”hus” tyder på att det inte varit frågan om en gård, utan snarare någon form av lägenhetsbebyggelse. Å andra sidan disponerade Skoghuset hela 25 hektar mark och själva bebyggelsen utgjordes av en komplett fyrlängad gårdsanläggning att döma av 1811 års karta. Dessutom utelämnades Skoghusets ägor då socknens utmark enskiftades 1821–22 på samma sätt som om det hade utgjort en självständig bebyggelseenhets (figur 7).⁵ Kanske det har rört sig om ett *hus* som har varit underställt Baldringe säteri, eller möjligen ett större torp som efterhand nått en alltmer självständig ställning.

Redan 1811 uppgick Skoghusets åkerareal till drygt 7 hektar, vilket är betydligt mer än många bondgårdar hade tillgång till vid denna tid, inte minst i skogsbygden. Förutom åkermark disponerade man 7,5 hektar skogsbackar med ”Eke och Boke” samt omkring 10 hektar äng som mestadels var bevuxen med al och således var belägen på fuktig till blöt mark.⁶

---

⁴ Under senare delen av 1800-talet uppfördes sedan den stora gården Ållskog, vilken alltså inte ska förväxlas med utmarken från vilken gården hämtat sitt namn. Gården Ållskog har bland annat ägts av familjen Piper och familjen Svinhufvud.

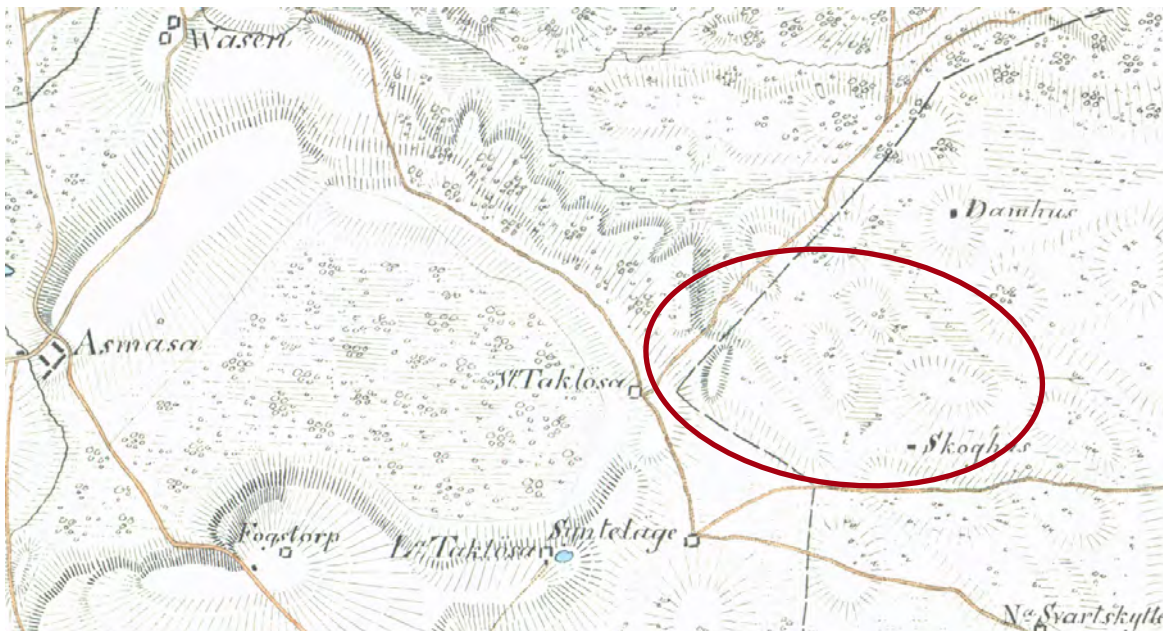
⁵ Till skillnad från Dammsket strax norr om reservatet görs ett ”hål” för Skoghusets ägor i utmarkskartan på samma sätt som om det hade rört sig om en självständig bebyggelseenhets, eller inägorna till en mantalssatt gård (se figur 7).

⁶ Den tidigare ängsmarken sammanfaller mycket riktigt antingen med dagens våtmarkspartier, eller med den åkermark som senare har dikats ut

Figur 3. Buhrmanns Skånekarta 1687 med naturreservatets ungefärliga läge markerat. De rundade gröna symbolerna nordväst om Baldringe kyrkby betecknar högskog av bok. Namnen Taglösa och Syntelejet återfinns också på kartan.

Figur 4. Skånska rekognosceringskartan 1812–20. Reservatsområdet ser vi denna tid ut att ha präglats av uthuggen och gles lågskog. Notera läget för Tagösa gård (St Taklösa) strax sydväst om reservatsområdet.

Figur 5. Generalstabskartan 1864. Vi denna tid verkar den del av reservatet som tillhör Baldringe socken i öster vara beskogad förutom åkerjorden, medan Syntelejet i väster var öppen mark.

Resterande del av Baldringe 23:1, det vill säga området mellan Skoghusets ägor i öster och sockengränsen i väster (jfr figur 9), ingick i den betade utmarken som alltså benämndes Ållskogen och karterades 1821.⁷ Trädsymboler har ritats ut i ett glest mönster på kartan, och av Skånska rekognosceringskartan att döma var området glest bevuxet med lågskog vid denna tid. Att lantmätaren använder benämningen *Ållfäladen* (i stället för Ållskogen) vid karteringen av Skoghusets ägor några år tidigare antyder också att den tidigare bokskogen nu var rejält uthuggen, troligen även hårt betad. Ett antal mindre kärr fanns också insprängda i betesmarken. Trädvegetationen dominerades förmodligen av lågvuxen och glest stående bok och ek med al i blötare partier, på en i övrigt öppen betesmark. Så var åtminstone fallet på det angränsande Skoghusets ägor vid samma tid. Kanske det även fanns ett visst inslag av äldre träd, liksom björk, vilket dock inte omnämns i källorna.

Synteletjet 1:2

För den västligaste delen av reservatet, som ingår i fastigheten Synteletjet 1:2, är källmaterialet magert. Området tycks ha tillhört Taglösa (se exempelvis figur 9), en gård som är utritad på Baldringe sockens utmarkskarta 1821 och som var belägen precis utanför reservatsgränsen.⁸ Taglösa gård är belagd sedan åtminstone 1662, men då häradsekonomska kartan upprättades 1916 fanns gårdsbyggnaden inte längre kvar. På Baldringe sockens utmarkskarta anges vid Taglösa texten *"Betesmark till Säteriet Söfdeborg"*.⁹

Storskaliga karteringar över denna del av reservatet saknas, men förmodligen har området nyttjats främst som betesmark, kanske med inslag av små åkrar och ängar tillhörande Taglösa gård. Första gången en detaljerad bild av markanvändningen ges är 1916, då det av häradsekonomska kartan framgår att ett stråk utmed sockengränsen i öster var uppodlat medan resterande del troligen betades. Området var också bebyggt med ett hus och en väg passerade området i nord-sydlig riktning. Varken åkrar, bebyggelse eller väg finns kvar idag, men det återstår spår och strukturer i markerna som kan berätta om tidigare verksamhet och markanvändning.

1900-talet – ett mer öppet beteslandskap än idag

Reservatsområdets utveckling under 1900-talet framgår relativt väl av 1916 års häradsekonomska karta, 1971 års ekonomiska karta samt av de flygfoton som är tagna 1957 och 1975 (bilaga 3, 4). Det landskap som avspeglas i dessa källor visar av naturliga skäl på stora likheter med dagens förhållanden, men det finns också viktiga skillnader. Åkermarken har bevarat sina huvuddrag men arealen har krympt något sedan 1916. En del åker har övergått i kulturbetesmark medan andra odlingsytor idag ingår i vad som närmast kan betraktas som naturbetesmark, även om den bitvis har en viss näringspåverkan.

Till de mest betydelsefulla förändringarna hör den ökade utbredningen av träd och buskar. Även om betesmarkernas öppenhet har fluktuerat något är huvudtendensen mot ett allt tätare träd- och buskskikt tydlig. Vid 1900-talets början var Natura 2000-området i reservatets

---

⁷ Enskifte av Baldringe sockens utmark, Lantmäteristyrelsens arkiv L10-2:3.

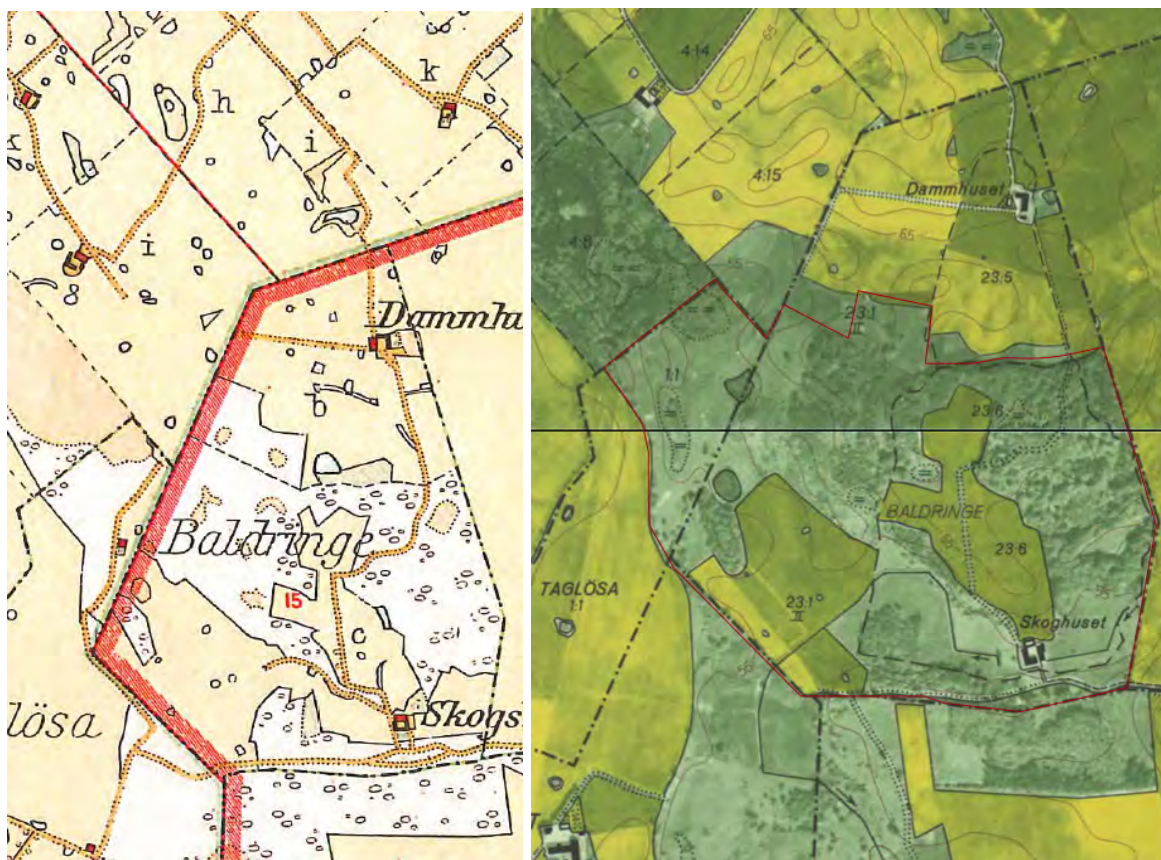
⁸ Taglösa gård återfinns även på Skånska rekognosceringskartan från 1810-talet och på 1864 års Generalstabskarta.

⁹ Texten avser inte bara Taglösa utan även grannheterna som var belägna väster om Ållskogen/Baldringen sockens utmark.

Figur 6, 7. Skoghusets ägor 1811 med sina små åkrar (skåra), ängar (mörkgröna) och betesmarker, vilka berör reservatsområdets östra halva. Till höger enskifte av Baldringe sockens utmark 1821 där Skoghusets ägor har utelämnats vid karteringen. Damnhusets marker i norr har däremot karterats. Taglösa gård syns väster om sockengränsen.

Figur 8, 9. Häradsekonomska karten 1916 till vänster visar bland annat bebyggelsen och åkermarken (ljusgul) på Syntelejets skifte (SO 1B) väster om sockengränsen. Reservatsområdets äldre fastighetsindelning framgår relativt väl av 1971 års ekonomiska karta till höger. Östra halvan utgörs av gården Skoghusets ägor som här har beteckningen Baldringe 23:6 och denna del karterades 1811 (ovan). Den västligaste delen har hört till Taglösa 1:1 och området däremellan (beteckningen 23:1) har hört till Baldringe sockens gemensamma utmark (karterad 1821). Jfr figur 6, 7

nordvästra del närmast fritt från träd (jfr figur 8 & bilaga 6). Enefäladen och dagens trädklädda betesmark på Baldringes sida utgjordes, liksom Syntelejjet, av skoglös mark (SO 1 och 2). Endast de östligaste delarna av Natura 2000-området med sin sumpskog, och ett stråk sluttande betesmark, var trädbevuxet 1916 (SO 3B och 2A). Detta strider delvis mot den bild som ges av Generalstabskartan 50 år tidigare, men skillnaden mellan kartorna kan också spegla en naturlig utveckling. Det är vidare tydligt att bokskogen i reservatets östra halva har lång kontinuitet då området var skogbevuxet både på 1860- och på 1910-talet.

En jämförelse mellan 1916 års karta och 1975 års flygbild visar på stora likheter. Både Syntelejets betesmark och enefäladen öster därom präglades på 1970-talet fortfarande av öppen mark, på enefäladen med ett betydande inslag av enbuskar. Äldre träd fanns, liksom vid 1900-talets början, endast i Natura 2000-områdets östligaste (och nordöstra) del. Idag är nästan hela detta område tätt bevuxet med träd. 1957 års flygbild komplicerar dock bilden något. Överraskande nog ser det ut som att enefäladen var tätare bevuxen med träd och buskar vid 1900-talets mitt. Det smala stråket som förbinder enefäladen med Skoghusets gårdsbebyggelse utgjordes däremot av närmast öppen betesmark, till skillnad från 1975 (SO 2A). Det ser alltså ut som att vegetationens täthet har växlat i reservatsområdets centrala delar under 1900-talets lopp. Förmodligen har man huggit ut eller röjt olika delar vid olika tillfällen, och därmed säkrat kontinuerlig tillgång på ved och virke. Att den till största delen öppna enefäladen har varit betydligt större än vad den är idag råder det dock ingen tvekan om.

Sammanfattning

Det sparsamma källmaterialet visar att reservatsområdet till största delen har använts som betesmark vid sidan av ved och virkestäkt på utmark. Östra halvan av reservatet har dock sedan 1700-talet innehållit en ansenlig mängd inägomark i form av oregelbundet formade åkrar och ängar tillhörande gården eller torpet Skoghuset. Det är också tydligt att hela reservatsområdet har bakgrund som bokskog vars träd var så pass gamla att de producerade tillräckligt med ollon för att skogen skulle kunna användas för svinuppfödning. Baldringes sockens utmark benämndes också *Allskogen*. Skogen höggs ut alltmer under 1700-talet och kom i början av 1800-talet att präglas av gles lågskog och hårt bete att döma av skånska rekognosceringskartan. Förutom bok omnämns ek och al i 1800-talets kartmaterial för reservatsområdet. Även om betesmarkerna har varit bevuxna med träd och buskar har reservatsområdet präglats av en hög grad av öppenhet också på 1900-talet. Under de senaste decennierna har dock betesmarkerna vuxit igen alltmer och kännetecknas nu av ett tätt trädskikt, vilket också innebär att enefäladen har krympt till smalt stråk, motsvarande skötselområde 1A.

Karaktären av äldre utmarker är för övrigt påtaglig på många håll än i dag, både i reservatsområdet och i dess nära omgivningar. Till detta bidrar det böljande, mosaikartade landskapet med vidsträckta betesmarker, betade skogsområden och inslag av gamla, grova utmarksbogar.

2.2.3 Biologi och naturvärden

Reservatsområdet präglas som nämnts av stor variation och innehåller ett flertal olika naturtyper där såväl öppna som slutna betesmarker, sumpskogar, bokskog, småvatten och åkermark ingår. De mer eller mindre öppna betesmarkerna är koncentrerade till områdets nordvästra del som också är avsatt som Natura 2000-område. Även om en viss näringspåverkan kan skönjas på delar av betesmarken förekommer hävdgynnade arter som fårsvingel, vårbrodd, stagg, knägräs, rödven, stenmåra, gulmåra, liten blåklocka, gråfibbla, blodrot och ljung i fältskiktet, speciellt i torrare partier (för vetenskapliga namn, se bilaga 8). För något årtionde sedan hyste enefäladen även kattfot, jordtistel och jungfrulin men det är oklart om dessa känsliga arter finns kvar idag, vilket även gäller de rödlistade (NT) arterna ängsnattviol, rödlänke, bokarv, borsttåg och backtimjan som noterades vid Skånes Flora-inventeringen. Träd- och buskskiktet i de betade delarna innehåller främst bok, ek, fågelbär, björk, slån, rosenbuskar, enbuskar, hassel och björnbär.

Skogsmarken i öster har lång trädkontinuitet och domineras helt av bok med ett sparsamt inslag av ek, björk, al och fågelbär. Små sumpskogspartier och en granplantering förekommer också. Flertalet träd är i åldern 60–100 år, men enstaka ek och bok är något äldre än så. Övriga delar av naturreservatet domineras av åker- och kulturbetesmark.

Två nyckelbiotoper i nordväst

Reservatsområdet rymmer två mindre nyckelbiotoper vilka är belägna i Natura 2000-området i nordväst (bilaga 5). Det rör sig dels om aldominerad sumpskog (SO 3B), dels om en grupp gamla utmarksbokar. Alsumpskogen är betad med inslag av grässvål och har sannolikt lång kontinuitet som hävdad gräsmark med glest stående alsocklar och ett visst inslag av glasbjörk. Längre tillbaka hävdades dessa fuktiga delar som ängsmark med efterbete, samtidigt som alarna skördades regelbundet. Den aktuella sumpskogen har opåverkad hydrologi och kantas i söder av gammal bok och avenbok med grov död ved vilket bidrar till höga naturvärden (figur 10).

Den andra nyckelbiotopen utgörs av en grupp om sex mycket gamla, grova utmarksbokar som vuxit upp i ett tidigare öppet landskap. En av bokarna finns bara kvar som högstubbe och ett par av de andra har kraftigt decimerade kronor till följd av stora grenbrott. Här finns alltså

Figur 10. De båda nyckelbiotoperna i nordväst. Vänstra bilden visar den södra kanten av sumpskogen där det finns rikligt med grov död ved. Till höger de grova utmarksbokarna som vuxit upp i ett öppnare landskap.

rikligt med död ved och vid nyckelbiotopsinventeringen framhölls det höga värdet för insekter. Man noterade bland annat en tämligen allmän förekomst av Bokoxe *Dorcus parallelipedus*. Det är en tidigare rödlistad skalbagge som ofta påträffas vid grova stubbar och stammar av bok.¹⁰ På bokarna hittade man även de rödlistade lavarna Bokkantlav *Lecanora glabrata* och bokvårtlav *Pyrenula nitida*. Båda arterna är rödlistade med skyddsklassen NT (missgynnad) och förekommer främst på gamla bokar i halvskuggiga till skuggiga miljöer, även om åtminstone bokvårtlaven också påträffas i ljusare habitat.

Viktig lokal för groddjur och marksvampar

Trakterna runt Baldringe, där Skoghusets enefäläd ingår, har länge utgjort ett centralt område för både lövgrodans *Hyla arborea* och klockgrodans *Bombina bombina* utbredning i landet. Båda dessa arter har genom framgångsrika åtgärder nått ökad spridning på senare tid och betraktas nu som livskraftiga. Ett betydande antal grodvatten har skapats (och återskapats) i trakten, några av dem är belägna inom naturreservatet. Läget ser idag särskilt ljust ut för lövgrodan.¹¹

Både klock- och lövgrodan trivs i varierade naturbetesmarker med tillgång till träd och buskar och inslag av småvatten. Båda arterna uppträder därför ofta på samma lokaler. Även större vattensalamander *Triturus cristatus* förekommer i sådana miljöer men då ska det helst finnas tillgång till fuktiga lövskogspartier i närheten eftersom salamandrarna gärna håller till under murkna trädstammar och stubbar. Dessa förhållanden finns också vid Skoghusets enefäläd och att de tre groddjursarterna uppträder tillsammans här är alltså fullt naturligt. Även om groddjuren inte längre är rödlistade är de fridlysta och klockgrodan är liksom större vattensalamandern utpekade Natura 2000-arter för vilka vi har ett speciellt ansvar. Förutom de tre exklusiva arterna förekommer även våra allmänna groddjur åkergroda, vanlig groda, vanlig padda och mindre vattensalamander som alla är fridlysta.

Skoghusets enefäläd hyser även stora mykologiska värden. Någon regelrätt inventering har inte genomförts men vid besök har fynd gjorts som talar för förekomst av fler intressanta arter än de som har registrerats. I Artportalen har åtta rödlistade svampar noterats för området, varav flertalet är knutna till magra, hävdade ängs- och betesmarker. Registrerade arter är lila vaxskivling *Cuphophyllus flavipes*, lutvaxskivling *Neohygrocybe nitrata*, praktvaxskivling *Hygrocybe splendidissima*, scharlakansvaxskivling *Hygrocybe punicea*, sepiavaxskivling *Neohygrocybe ovina*, violett fingersvamp *Clavaria zollingeri*, rödbrun rottryffel *Scleroderma cepa* och stornopping *Entoloma griseocyanum*. Tre av dessa svamparter har skyddsklass sårbar (VU), medan övriga är missgynnade (NT), se avsnitt 11. Praktvaxskivling ingår dessutom i ett särskilt åtgärdsprogram för svampar i ängs- och betesmarker (ÅGP-art).

Stor förekomst av vilt

Området har god tillgång på vilt där kronhjorten är värd att lyftas fram särskilt. Kronviltet tillhör nominatrasen (underarten *Cervus elaphus elaphus*) som bara förekommer i Skåne och Västergötland och anses vara de enda populationerna i Europa och världen som inte är uppblandade. Kronvilt av nominatrasen är också rödlistad i skyddsklassen missgynnad (NT).

---

¹⁰ Larvutvecklingen sker i vitrötad ved i murkna, grova stubbar och stammar av bok, men kan även påträffas i andra lövträd och då främst ek.

¹¹ Även om 2018 inte var något bra år för arten med få spelande hanar.

Kronvilt kan regelbundet ses i reservatet och dess närmaste omgivning. Än vanligare att stöta på är dovviltet som förekommer i stora populationer i närområdet. Rådjur, vildsvin och småvilt förekommer naturligt nog också, liksom sporadiska besök av älg.

En mindre gynnsam bieffekt av de stora viltstammarna är att betestrycket bitvis kan bli väl högt och att enbuskarna på senare år har uppvisat påtagliga viltskador. Flertalet enar i reservatsområdet har skador och många av dem har dött. Förmodligen beror skadorna i första hand på att hjortar av båda arterna använder enbuskarna vid fejning och andra beteenden kopplade till hornen. Viltskadorna i kombination med de senaste decenniernas igenväxning förefaller kunna bli ett hot mot enbuskarnas långsiktiga fortlevnad i reservatet.

Bland övriga naturvårdsintressanta arter i reservatsområdet kan nämnas Natura 2000-arten citronfläckad kärrtrollslända *Leucorrhinia pectoralis* som har påträffats i den stora dammen på Synteletjet längst i väster. I Artprotalen finns dessutom noteringar om violettekantad guldvinge *Lycaena hippothoe* (NT, påträffad 2006), större brunfladdermus *Nyctalus noctula* (LC, påträffad 2007) och blodigel *Hirudo medicinalis* (LC).

Mer om områdets naturvärden tas upp i avsnitt 3 där Natura 2000-området behandlas.

2.2.4 Friluftsliv

Bland den naturvårdsintresserade allmänheten i södra Skåne är Skoghusets enefälad ett relativt välkänt besöksmål. Området är beläget i ett naturskönt landskap med ett flertal naturreservat i omgivningarna. I första hand är det kanske de talrika löv- och klockgrodorna som lockar besökare till reservatsområdet, men även dess betydelse som svamplokal och den fina enefäladen med sin markflora, bidrar tillsammans landskapets kvaliteter i sig, till att området är intressant att besöka. För det stora flertalet är området dock inte särskilt uppmärksammat i dagsläget.

Personer utan rörelsehinder tar sig relativt enkelt runt på markerna men stängselpassager saknas i stort sett vilket försämrar tillgängligheten. För personer med rörelsehinder är det svårt att röra sig i det småkuperade landskapet. Mer om friluftslivets förutsättningar tas för övrigt upp i kapitel 6.

Figur 11. Reservatsområdet erbjuder både skog, träd-
klädda betesmarker och
öppen jordbruksmark.

3. Natura 2000

3.1 Allmänt om Natura 2000

I samband med inträdet i Europeiska Unionen har Sverige accepterat att delta i arbetet med att etablera ett nätverk av skyddade områden i Europa kallat Natura 2000. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av EU-kommissionen i enlighet med två direktiv inom naturvårdsområdet, EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (habitatdirektivet) och EU-rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) inklusive direktivens uppdateringar.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning om områdesskydd m m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat/naturtyper eller arter inom naturreservatet kräver samråd och i vissa fall tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

Naturtypernas fullständiga namn med tillhörande koder redovisas i tabell 1, medan naturtypernas kortnamn används i den beskrivande texten.

3.2 Vad är bevarandestatus

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *fullgod bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *fullgod bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *fullgod bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig.

3.3 Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000-områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska i stället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen eller den kombinerade bevarandeplanen och skötselplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. Vid tillståndsprövning är det viktigt att utnyttja den nya kunskapen som finns i reviderade bevarandeplaner eller kombinerade bevarande- och skötselplaner även innan dessa planer har beslutats.

3.4 Motivering till och syfte för Natura 2000-området

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa fullgod bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller habitatsdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som utgjort grund för utpekandet av området.

3.4.1 Motivering till områdets Natura 2000-klassning

Natura 2000-området Skoghusets enefälad omfattar 18 av naturreservatets 51 hektar. Det är beläget på tidigare utmark och har mycket lång kontinuitet som betesmark med ett varierat inslag av träd och buskar. Endast mindre delar av Natura 2000-området har varit uppodlade i sen tid. Området hyser en intressant hävdgynnad flora och är av stor betydelse för flera groddjursarter. Skoghusets enefälad ligger i ett av Sveriges kärnområden för lövgroda och hyser Natura 2000-arterna klockgroda och större vattensalamander. Områdets varierade topografi bidrar till god förekomst av mindre kärrmiljöer och småvatten som används för amfibiernas reproduktion.

3.4.2 Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden för Natura 2000-området

Det övergripande bevarandesyftet med Natura 2000-området Skoghusets enefälad är att bevara en rest av ett större sammanhängande utmarksområde med lång hävdkontinuitet och höga flora- och faunavärden. Naturtyperna i området ska ha fullgod bevarandestatus – de utgörs av Enbuskmarker (5130), Torra hedar (4030), Trädklädda betesmarker (9070) och Lövsumpskogar (9080).

De prioriterade bevarandevärdena är naturtyperna Enbuskmarker (5130) där den intressantaste floran och flertalet enbuskar finns, och de betade Lövsumpskogarna (9080, som är en prioriterad naturtyp enligt Natura 2000). De äldre, grova utmarksbokarna med inslag av död ved är också prioriterade liksom Natura 2000-arterna klockgroda och större vattensalamander.

3.5 Naturtyper och arter enligt Natura 2000

3.5.1 Utpekade Natura 2000-naturtyper och -arter

Tabell 1 redovisar de förekommande naturtyperna med arealer och Natura 2000-arter för Natura-2000 objektet Skoghusets enefälad SE 0430116 (jämför kartbilaga 6). Natura 2000-koderna anges med fyra siffror. Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Utvecklingsmarker kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Tabell 1. Natura 2000-områdets naturtyper med arealer 2009 och Natura 2000-arter. Natura 2000-koder anges med fyra siffror

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		Total areal (ha)
	Fullgod	Ej fullgod	
4030 – Torra hedar (alla typer)	3,7		3,7
5130 – Enbuskmarker på hedar och kalkgräsmarker		1,5	1,5
9070 – Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ		5,4	5,4
* 9080 – Lövsumpskogar av fennoskandisk typ		1,6	1,6
Total areal naturtyper:	12,2		12,2
Total områdesareal Natura 2000:	18,2		18,2
Arter			
Klockgroda <i>Bombina bombina</i> (1188)	Fullgod		
Större vattensalamander <i>Triturus cristatus</i> (1166)	Fullgod		
Citronfläckad kärrtrollslända <i>Leucorrhinia pectoralis</i> (1042)	Fullgod		
* Prioriterad naturtyp enligt habitatdirektivet			

3.5.2 Beskrivning av Natura 2000-naturtyper och -arter samt bevarandestatus

Torra hedar (4030)

Naturtypen Torra hedar (4030) breder ut sig i ett stråk från Natura-2000-områdets nordvästra till dess sydöstra del. Den utgörs huvudsakligen av vegetationstypen rödvenhed (5.2.1.2) med växter som fårsvingel, gulmåra, kruståtel, rödven, stenmåra och teveronika. Heden är på sina håll tämligen frisk och förmodligen har den varit gödslad någon gång tidigare. Bitvis förekommer spår av gamla åkerstrukturer. Träd- och buskskiktet har en relativt begränsad utbredning och är främst koncentrerat till bryn och busksnår områdets yttre delar. Arter som förekommer är bland annat ek, slån och björnbär.

Enbuskmarker (5130)

Naturtypen Enbuskmarker (5130) utgörs av en relativt fin rödvenhed. Markfloran är åtminstone bitvis rik och man finner bland annat blodrot, vårbrodd, fårsvingel, gulmåra, knippfryle, kruståtel, liten blåklocka, ljung, rödven, stenmåra, stagg, ärenpris och blåbär. Det är dock oklart om intressanta arter som jordtistel, jungfrulin, kattfot och knägräs fortfarande finns kvar. Träd- och buskskiktet är artrikt med bland annat spärrgrenig ek, bok, björk, fågelbär, en och hassel, men behöver röjas för att öka solinstrålningen till fältskiktet.

Bevarandestatusen för naturtypen är inte fullgod då marken bitvis är alltför beskuggad och vissa hävdgynnade arter ser ut att ha försvunnit på senare år. Dessutom har flertalet enbuskar skador som gör att merparten av dem sannolikt kommer att dö inom några år (jämför skötselområde 1A).

Lövsumpskogar (9080)

Lövsumpskogarna utgörs av mindre alkärr (vegetationstypen sumpalskog av ört-typ) där de flesta alarna är mer eller mindre flerstammiga och sockelbildande. I fältskiktet finner man bland annat bäckbräsma och majbräken. I den östra delen av Natura 2000-området är sumpskogarna relativt glesa och tydligt betespåverkade (SO 3B). Lövsumpskogen i nordväst (SO 3A) är däremot till största delen ohävdad med en hög andel död ved och ett högt vattenstånd. Där förekommer förutom klibbal och glasbjörk även videsnår. Alsumpskogen i östra delen är av Skogsstyrelsen utsedd till nyckelbiotop medan den nordvästra sumpskogen är upptagen i sumpskogsinventeringen.

På grund av ett blygsamt inslag av gamla träd och relativt liten volym död ved betraktas bevarandestatusen som icke fullgod. I de östra sumpskogarna är det dock viktigare att bibehålla beteskontinuiteten med inslag av grässvål än att eftersträva stor mängd död ved och ett tätt krontak (jämför skötselområde 3).

Trädklädda betesmarker (9070)

Naturtypen Trädklädd betesmark gränsar till Enbuskmarken och är ett kraftigt igenvuxet område med ett närmast slutet krontak, även om mindre luckor förekommer. I nordväst finns en grupp riktigt gamla, vidkroniga utmarksbogar och även spärrgreniga, yngre ekar förekommer spritt i området. Dessutom finns skelett av enbuskar, hagtorn och aplar som dött till följd av beskuggning. Fältskiktet är glest. Ett stort inslag av björk har bidragit till igenväxningen av området (jämför skötselområde 2).

Bevarandestatusen är icke fullgod eftersom trädskiktet är slutet, ekar och bogar står trängda och markfloran är beskuggad.

Klockgroda (1188)

Klockgroda är en art som föredrar odikade och öppna fuktiga områden och extensivt utnyttjade betesmarker. Den reproducerar sig i grunda småvatten som svämmar över på våren. De småvatten där arten leker får inte vara skuggade av träd eller buskar. Är grodans småvatten beskuggade sjunker vattentemperaturen, vilket försämrar reproduktionsförmågan. Vattnen bör innehålla flytbladsvegetation, och då är det optimalt att fördelningen mellan fri vattenyta och vattenyta med flytbladsvegetation är 50/50. Klockgrodan kan genomföra kilometerlånga vandringar över öppen mark och i lövskog, och kan därför ta sig till nya vattensamlingar som ligger relativt långt bort.

Klockgrodan har en liten utbredning i Sverige och förekommer uteslutande på ett fåtal platser i Skåne. Tidigare har den dock haft en betydligt större utbredning. På 1960-talet försvann grodan från Sverige, men har sedan dess återinplanterats ett antal gånger, och dess populationstrend och -spridning i Skåne är idag ökande och positiv.

Större vattensalamander (1166)

Natura 2000-arten större vattensalamander lever större delen av sitt liv på land, och hittas egentligen bara i vatten under lek- och larvperioden. På land tycks den ha väldigt specifika val av livsmiljö; den håller till under murkna trädstammar och stubbar, i smånagargångar, under mossbeklädda stenar och i bockterräng. Vanligen förekommer den i fuktig, huvudsakligen

lövdominerad skog, men påträffas sällsynt även på öppen mark, exempelvis i fuktiga hagar med högvuxet gräs.

Arten återfinns i vattensamlingar som är permanenta och solbelysta, men finns sällan i vattensamlingar som är mindre än 10 meter i diameter och/eller grundare än 0,5 meter. Lekvatten bör vara fiskfria eftersom larverna är utsatta för en stark predation från dessa. Dessutom innebär frånvaron av fisk att det finns mer föda i form av fler evertebrater i vattnet. Det är viktigt att det finns lämpliga habitat på land nära lekvatten; studier har visat att en majoritet av individerna i en population sällan vandrar längre än 100 meter från vattnet.

Större vattensalamander är klassad som livskraftig på den nationella rödlistan men en minskning av populationen pågår eller förväntas ske. I reservatsområdet är dess status dock fullgod.

Citronfläckad kärrtrollslända (1042)

Citronfläckad kärrtrollslända lever i vegetationsrika dammar, myrgölar, mindre sjöar och i tätt bevuxna vikar av större sjöar. Förekomst av öppna vattenytor är nödvändigt under äggläggningen. Arten är starkt gynnad av solexponering och beskuggning av småvatten är negativt. Frånvaro av fisk är gynnsamt. Larven förekommer i strandnära vatten där den lever som rovdjur på vatteninsekter och kräftdjur. Larverna kläcks till adulter under försommaren och arten har sin flygtid från slutet av maj till mitten av juli. De fullbildade trollsländorna är goda flygare och kan förflytta sig mer än 10 km mellan olika vattensystem. Det vanliga beteendet är dock att hålla sig i närheten av uppväxtplatsen. En mycket stor del av det europeiska beståndet finns i de södra delarna av Sverige, sydöstra Norge och södra Finland.

Arten har påträffats vid de flesta av reservatsområdets småvatten de senaste åren, i vissa delar i rikligt antal.¹² Statusen bedöms därför som fullgod.

3.6 Bevarandemål och prioriterade bevarandeåtgärder

Målindikatorer (specifika, kvantitativa mål) för naturtyperna tas upp i kapitel 5 under respektive skötselområde. Under den här rubriken beskrivs det mer övergripande, kvalitativa bevarandemålet för Natura 2000-områdets naturtyper.

Betesmarkerna

Betesmarkerna ska vara starkt präglade av bete, företrädesvis av nötkreatur, och förekomsten av igenväxningsvegetation ska vara ringa, vilket i synnerhet gäller naturtyperna Enbuskmarker (5130) och Torra hedar (4030). Vegetationen i nämnda naturtyper ska domineras av hävdgynnade arter som är typiska för betesmarker och området ska hävdas så att gynnsam bevarandestatus uppnås för ingående naturtyper och Natura 2000-arter. Skadlig påverkan av näringstillförsel, tillskottsutfodring och förnaansamling ska inte förekomma. Typiska och karaktäristiska arter ska finnas i livskraftiga populationer. Naturtyperna Enbuskmarker (5130) och Torra hedar (4030) ska till största delen utgöras av öppen mark men samtidigt hysa ett rikt träd- och buskskikt med förekomst av enbuskar samt blommande

---

¹² Mejl Per Nyström 2019-02-27

och bärande träd och buskar. Varierade bryn ska också förekomma. Inom naturtypen Trädklädda betesmarker (9070) ska träd- och buskskiktet vara tätare, med inslag av gamla träd av ek och bok, samt efterträdare till dessa. Även grov bok med håligheter och död ved ska förekomma här.

Lövsumpskogen

Lövsumpskogsområdena (9080) ska innehålla äldre sockelbildande alar och om möjligt vara präglade av beteshävd. Inslag av glasbjörk, vårtbjörk, och olika videarter kan förekomma. Marken är fuktig till blöt och det ska finnas påverkan från högt grundvatten med i normalfallet årlig översvämning. Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende ska påverka dynamiken och strukturen i skogen, i synnerhet på Synteletjet (SO 3A). Särskilt här i väster ska sumpskogen vara olikåldrig med inslag av gamla träd och rik förekomst av död ved i olika nedbrytningsstadier. Typiska arter ska finnas i livskraftiga populationer. Krontäckningen ska vara 50–100 %. Betespräglad sumpskog på Baldringes sida (SO 3B) ska vara tillräckligt gles för att innehålla partier med ett hävdpåverkat fältskikt.¹³

Kommentar

Den betespräglade sumpskogen i SO 3B har med största sannolikhet lång hävdkontinuitet där slätter och bete har kombinerats med täkt av alstammar. Det blir allt ovanligare med beteshävdade sumpskogar och det är angeläget att dessa värden tillvaratas i naturreservatet. Det är därför viktigt att träden här inte står för tätt och att betespåverkan förblir tydlig. Man kommer därför behöva plocka träd kontinuerligt med glesa intervall, vilket i första hand bör göras genom avverkning av glasbjörk, men även enstaka alstammar kan återkommande behöva tas ned. Det sistnämnda gynnar även utvecklingen av stora alsocklar.

Natura 2000-arter

- Klockgroda, större vattensalamander och citronfläckad kärrtrollslända ska förekomma i livskraftiga populationer och reproduktion ska ske årligen.
- Samtliga dammar ska vara fria från fisk och kräftor och i princip sakna beskuggande vegetation.
- Samtliga dammar ska bevaras och hindras från att växa igen. Åtgärder som kan påverka dammarnas vattenkvalitet negativt ska inte ske.

Prioriterade bevarandeåtgärder

De åtgärder som är särskilt prioriterade i området är fortsatt beteshävd för att bevara områdets hävdgynnade flora och för att ge förutsättning för såväl utpekade natura 2000-arter som -naturtyper att fortleva/bevaras. Vidare är löpande röjningsinsatser i träd- och buskskikt (inklusive slyröjning) en förutsättning för att uppnå fullgott tillstånd för naturtyper och småvatten, och till dem knutna arter.

---

¹³ På så sätt säkras kontinuiteten som betespräglad, halvöppen sumpskog/alkärr. Idag (2019) är det de östligaste delarna av Natura 2000-området som hyser betespräglad sumpskog, tydligast är betespåverkan på den sumpskog som är belägen i längst i nordost (norra delen av skötselområde 3B).

3.7 Hotbild – Vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

- Utebliven eller svag beteshävd. Dessutom kan alltför hårt betestryck påverka ett flertal växt- och djurarter negativt.
- Igenväxning med sly och ett alltför tätt träd- och buskskikt på betesmarkerna.
- Alltför kraftig, eller felaktig, röjning av träd- och buskskikt i betesmarker.
- Tillförsel av näringsämnen till betesmarker, exempelvis genom gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, eller stödutfodring av betesdjur.
- Inplantering eller spontan spridning av fisk och kräftor till dammar och småvatten.
- Beskuggning och igenväxning av dammar och småvatten, och av kanterna till desamma.
- Ett minskat antal dammar som är lämpliga för groddjurens reproduktion.
- Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvalitén i småvatten genom exempelvis utsläpp eller ökad näringsbelastning.
- Förändring av områdets hydrologi genom exempelvis markavvattning, både inom och utanför området.
- Gödslings- och förurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar.
- Användning av kemiska bekämpningsmedel.
- Användning av avmaskningsmedel på betesdjur på bete.
- Bebyggelse, vägar och annan markexploatering och markanvändningsförändring i objektet eller i angränsade områden.
- Avverkning av gamla ädellövträd.
- Spridning av gran och av främmande invasiva arter.

Figur 12. Småvatten som är gynnsamma för lek är en förutsättning för att bibehålla den rika groddjursfaunan i området.

4 Övergripande mål och skötselriktning

Föregående kapitel (3) berörde de 18 hektar i nordväst som är Natura 2000-område. I detta och efterföljande kapitel behandlas hela naturreservatet.

4.1 Generella mål

Det övergripande målet med naturreservatet är att bevara ett betespräglad utmarksområde med lång hävd- och trädkontinuitet. Karaktären av äldre, småkuperad utmark med stor variation av naturtyper och en varierande grad av öppenhet ska bibehållas. Områdets karaktäristiska naturtyper och arter ska ha en långsiktigt gynnsam bevarandestatus. Reservatets skogsbestånd och betesmarker ska omges av öppen jordbruksmark i form av åkrar och kulturbeten.

Betesmarkerna ska vara välhävda och ha en mosaikartad karaktär med en varierad grad av öppenhet. Gradvisa övergångar mellan öppna och slutna delar ska förekomma, liksom halvöppna marker och betade skogspartier. Inslag av flikiga, fullskiktade bryn samt solitärt växande träd och buskar ska också finnas, men igenväxningsvegetation ska inte förekomma alls, eller i mycket ringa omfattning. Markvegetationen ska domineras av hävdgynnade arter och på sikt utvecklas så att den saknar spår av gödsling.¹⁴ Fisk- och kräftfria småvatten som inte beskuggas av träd och buskar ska också förekomma.

Naturreservatets skogliga delar ska domineras av ädellöv, främst bok, och ha inslag av lövsumpskog med klibbal och glasbjörk. Reservatsområdet som helhet ska dock innehålla en mångfald av olika träd- och buskarter, varav flertalet är blommande och bärande. Den bokdominerade skogen i öster ska på sikt vara flerskiktad, och om möjligt betespåverkad, med inslag av gamla träd och död lövved i olika nedbrytningsstadier och dimensioner. Betad skog prioriteras före riktigt stora mängder död ved om konflikt mellan beteshävd och död ved skulle uppstå.¹⁵ Främmande invasiva arter och granbestånd ska inte förekomma i reservatet.

4.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder

4.2.1 Restaurering och röjning av igenväxningsvegetation

I den betade delen i nordväst, vilken motsvarar Natura 2000-området, förekommer mer eller mindre rikliga mängder igenväxningsvegetation. Det rör sig i första hand om björk som nått ökad spridning de senaste decennierna men det förekommer även mer sentida igenväxning av öppen betesmark där främst björnbär och sländominerade busksknår breder ut sig alltmer.

Röjning av björk (och annan yngre trädvegetation)

Merparten av den bitvis omfattande förekomsten av björk i naturreservatet utgörs av igenväxningsvegetation och ska successivt röjas bort. Enstaka äldre och solitärt växande

---

¹⁴ I naturtypen Trädklädda betesmarker (9070) kommer dock inslaget av träd och buskar fortsatt vara stort varför det är något oklart om de hävdgynnade arterna i fältskiktet kan få en påtagligt dominerande ställning.

¹⁵ Betad skog prioriteras då det är ett allt ovanligare inslag i dagens landskap och en hotad naturtyp. Vid behov kan död ved samlas i faunadepåer för att minska påverkan på betet. Död ved i riklig mängd ska i övrigt förekomma i lövsumpskogen längst i nordväst (SO 3A) som till största delen är för blöt för att betas.

björkar sparas dock, liksom flertalet björkar i lövsumpskogspartier.¹⁶ Björkarna återfinns framför allt i betesmarken på Baldringe 23:1, dels som ett betydande inslag i naturtypen Trädklädda betesmarker (9070), dels som närmast rena, täta björkbestånd på tidigare helt öppen mark (skötselområde 2 respektive 4). I princip all björk i dessa båda kategorier röjs bort, något enstaka äldre träd som bedöms kunna få betydelse för lavar, svampar eller insekter kan dock sparas. Inslag av andra träd- och buskarter i björkbestånden sparas vid avverkningen. Även björk som finns på andra platser i reservatet tas ned, med undantag för enstaka äldre träd. Förutom björk förekommer bitvis ung asp som bör röjas, vid behov först efter ringbarkning för att minska efterföljande rotskottsuppslag.

Eftersom björnbär slår upp i stor mängd efter rönjningar i området är det angeläget att avvecklingen av björkbestånden sker successivt i två till fyra omgångar. Successiv rönjning är särskilt viktigt i delar med ett känsligt fältskikt. Efterrönjningar av björnbärsuppslag och sly kommer sannolikt trots det att krävas efter insatserna.

Rönjning av busksnår och brynmiljöer på Syntelejets mark

I skötselområde 1B har betestrycket de senaste åren (räknat från 2019) varit något lägre än i reservatet i övrigt. Här finns busksnår med fint skiktade bryn och många bärande träd- och buskarter, men snåren breder ut sig alltmer, vilket försvårar betesdjurens hävd av området. Speciellt slån, med sina utskjutande rotskott, och björnbärsuppslag tar allt större arealer i anspråk. Åtgärder krävs därför, dels i form av rönjning av yngre uppslag av främst björnbär och slån, dels genom att trycka tillbaka busksnåren genom rönjningar. Passager där betesdjuren

Figur 13. Busksnåren med sina brynarter är värdefulla för exempelvis lövgroda och många insekter. Rönjningsinsatser krävs dock för att begränsa snårens expansion. (Skötselområde 1B).

¹⁶ Lövsumpskogar som betas ska dock behålla sin glesa, hävdade karaktär varvid björk kan behöva röjas vid enstaka tillfällen som löpande skötsel till förmån för klibbal.

rör sig breddas så att buskagen hindras från att växa samman. Gångar kan med fördel röjas i större snår så att kreaturen bitvis kommer åt att beta även inne i snåren. Vid insatserna eftersträvas flikiga, skiktade brynkanter och bevarande av en mångfald av bärande träd och buskar. Brynmiljöer är bland annat viktiga jaktbiotoper för många fladdermusarter och med flikiga bryn skapas varma, skyddade miljöer som är attraktiva för exempelvis insekter och grodor. Det är särskilt gynnsamt om brynen ger vindskydd för västliga och nordliga vindar.

Åtgärder i Enefåladan

Röjningar krävs även i Enefåladan (SO 1A) och precis som på Synteletet kan man med fördel utgå från de stråk som betesdjuren använder för sin förflyttning när igenväxningsvegetation tas bort. Stråken breddas genom succesiv röjning av träd och buskar för att förbättra betet och öka ljusinsläppet. Här gynnas framför allt enbuskar och solitärt växande träd och buskar av blommande och bärande arter, exempelvis ek, fågelbär, hagtorn, nyponros och enstaka bok. Målet är att successivt öka solinstrålningen till marken varför en del exemplar av nämnda arter också behöver röjas bort. Samtliga levande enbuskar, vitala såväl som döende, sparas dock för att minska risken för viltskador på de vitala enarna. Även enstaka döda enar kan behöva sparas så länge de bedöms vara användbara för hjortdjuren vid fejning och liknande beteenden.¹⁷

Med hänsyn till groddjuren utförs röjningsinsatser i första hand under perioden november till mars (se nedan).

4.2.2 Småvatten och hänsyn till groddjur

Fiskfria, solbelysta småvatten

Naturresevatet hyser som nämnts såväl löv- och klockgroda som större vattensalamander. En förutsättning för att groddjuren ska kunna reproducera sig är tillgång på goda lekvatten. Arterna har något olika preferenser vad gäller vattenmiljöerna och därför är det gynnsamt att området innehåller dammar av olika storlek och olika djup (större vattensalamandern vill till exempel ha större och djupare vatten än klockgrodan). Samtliga dammar i området har sannolikt betydelse för groddjuren, även om några av dem enbart används som födosökmiljöer. Följande förhållanden är gynnsamt för alla tre arterna och utgör riktlinjer för skötseln, vilket även gynnar citronfläckad kärrtrollslända:

- Samtliga småvatten/dammar ska vara fria från fisk och kräftor.
- Damarna ska vara solbelysta utan, eller med minimal, beskuggning. Skyddande buskage på norrsidan är dock fördelaktigt (liksom andra buskar nära lekvatten som ej beskuggar vattenytan).
- Damarna ska inte tillåtas att växa igen (men vattenväxter är positivt).
- Påverkan från gödsling eller andra åtgärder som kan påverka vattenkvaliteten negativt ska inte ske.
- Damarna rensas vid behov om så skulle krävas för att de ska bibehålla sin kvalitet.
- Nya dammar kan eventuellt behöva grävas i framtiden för att bibehålla reservatets stora betydelse som grodlokal.

---

¹⁷ Framför allt hjortar verkar använda enbuskarna vid fejning och andra beteenden kopplade till hornen – de kör in hornen och river runt i enbuskar som ger lagom mycket motstånd.

Röjning av björnbär krävs, trots förekomst av lövgroda

Lövgrodan gynnas av fullskiktade bryn och god förekomst av björnbär. Björnbärssnåren har dock en alltför stor utbredning i reservatsområdet varför röjning av dessa behövs, inte minst för att gynna markfloran för att förhindra uppkomsten av stora obetade snår. Det är en avvägning som har gjorts när åtgärdsbehoven har analyserats. Björnbärssnåren har expanderat på senare år och tillväxer mycket snabbt efter röjning av träd och buskar. Det är dock viktigt att björnbär finns kvar invid brynzoner med mera. Skulle utbredningen av björnbär av någon anledning minska i framtiden måste röjningarna av desamma självfallet anpassas därefter.

Hänsyn vid röjningsinsatser

Lövgrodan tillbringar en stor del av sin tid i lövverket på buskar och träd och även de andra groddjuren kan påverkas negativt av röjningsåtgärder. Hänsyn till groddjuren krävs därför vid röjningsinsatser, speciellt vid åtgärder med traktorburna redskap som slaghack och betesputs. Vid röjning med handredskap som röjsåg är riskerna att skada grodorna betydligt mindre men generellt gäller följande:

- röjning och avverkning bör i första hand utföras under perioden november–mars.

Röjning av björnbär under vintern minskar dock inte efterföljande skotttillväxt lika effektivt som röjning sommartid då en del energi finns lagrat i bladen. Om åtgärder skulle behöva utföras under sommarhalvåret gäller följande, åtminstone om traktorburna redskap används:

- Skräms grodorna innan röjning påbörjas.
- Genomför i första hand röjning vid kall väderlek (under 8 grader varmt).

4.2.3 Undvik markskador och påverkan på kulturlämningar

Vid skötselinsatser ska markskador i möjligaste mån undvikas. Åtgärder såväl i skog som betesmark utförs i första hand motormanuellt. Vid maskinanvändning ska maskiner med lågt marktryck användas och transporter får endast ske vid tidpunkter då marken har god bärighet. Åtgärder i reservatet får inte heller skada husgrunder, stenmurar eller andra kulturlämningar.

Dessutom ska invasiva arter som är främmande för området bekämpas, och gran hållas efter. Eventuellt kan blekbalsamin bli ett större problem än det är idag och kräva åtgärder. Befintlig granplantering avvecklas och ersätts med en relativt öppen betesmark eller betad lövskog.

Sammanfattningsvis gäller följande för skötseln

- naturvårdsinriktad beteshävd bedrivs i större delen av området, företrädesvis med nötkreatur,
- igenväxning av öppen såväl som träd- och buskbeväxt betesmark förhindras, i första hand genom välavvägda röjningar av igenväxningsvegetation,
- restaurering av igenvuxen fäladsmark och trädklädd betesmark genomförs genom röjning av exempelvis björk och björnbär,
- småvattnen hålls fria från igenväxningsvegetation, kräftor och fisk,
- grova eller storkroniga träd och ersättningsträd till dessa gynnas,
- konventionellt skogsbruk tillåts inte,
- lövskogen och alsumpskogen får delvis utvecklas genom intern dynamik med beteshävd där så är möjligt,
- begränsade restaureringsinsatser genomförs för att öka variationen i produktionsinriktade, homogena skogsbestånd, exempelvis genom ringbarkning,
- granskogen avverkas och omförs till lövskog eller trädbevuxen betesmark,
- död ved samlas vid behov i faunadepåer på platser utan känslig markflora, gärna solbelyst,
- forn- och kulturlämningar hålls synliga och fria från vegetation som kan skada dem,
- vid maskinanvändning ska riskerna för markskador och negativ påverkan på flora, fauna och kulturlämningar minimeras.

Figur 14. Inom Natura 2000-området finns ett flertal björkbestånd som har tagit tidigare öppen mark i besittning och behöver röjas. (SO 4). En del av veden kan sedan samlas i solbelysta faunadepåer på platser utan känslig flora.

5 Skötselområden med mål och åtgärder

Naturreseptatet har delats in i 7 skötselområden (SO) som berör betesmarker, skogsbestånd samt åkrar och kulturbeten. I några skötselområden pekats specifika delområden ut, vilket avser partier som föranleder särskild beskrivning. Skötsel med anknytning till groddjur och småvatten tas upp i kapitel 4 och berörs inte närmare här. Vattensamlingarnas arealer ingår också i de skötselområden där de är belägna. För respektive skötselområde anges aktuella målindikatorer och åtgärder som krävs för att uppfylla målen. Naturtypsklassning enligt Natura 2000 framgår av bilaga 6.

Skötselområde 1 – Öppnare betesmarker: Enefälad och gräshed

Areal: 11,2 hektar betesmark (varav ca 9,2 ha N2000)

Natura 2000, naturtyper: 1,5 hektar Enbuskmarker (5130), 3,7 hektar Torra hedar (4030). Delomr A samt delar av B

Övrig betesmark: Delområde C och cirka hälften av D ingår inte i Natura 2000.

Beskrivning

Skötselområde 1 omfattar de betesmarker som domineras av öppen gräsmark men som samtidigt har ett värdefullt inslag av träd och buskar (bilaga 2). Området har (särskilt i väster) en påtagligt varierad topografi där mjukt rundade kullar avlöses av lågt liggande partier med inslag av småvatten av varierande storlek. Kontinuiteten som betesmark är sannolikt mycket lång, även om mindre partier har varit föremål för odling och slätter. Området är indelat i fyra delområden som har något olika karaktär. Delområde A och B ingår i Natura 2000 medan delområde C och halva D ligger utanför detsamma.

Delområde A – Enefäladen

Delområde A är en rest av en större enefälad som tidigare har upptagit merparten av reservatsområdets nordvästra delar. Området hyser buskar och (yngre) träd som beskuggar fältskiktet alltför mycket i den nordvästra halvan. Förutom björk, ek, bok, fågelbär, apel, nyponros, hassel och björnbär finns fortfarande en hel del enbuskar av varierande ålder kvar, men flertalet av dem har kraftiga viltskador. Vegetationstypen rödvenhed dominerar i området och tidigare har den nordvästra delen hyst en exklusiv markflora medan den sydöstra halvan haft en mer artfattig flora, eventuellt till följd av viss gödsling långt tillbaka. Arter som fårsvingel, rödven, vårbrodd, stenmåra, gulmåra, liten blåklocka, gråfibbla, blodrot, stagg, kruståtel och ljung är fortfarande relativt vanliga men det är oklart om exempelvis kattfot, jordtistel, jungfrulin och knägräs¹⁸ finns kvar. Kanske en successivt ökande beskuggning av marken kombinerat med röjgödsling i samband med enstaka röjningstillfällen, kvävenedfall, viltbete och vildsvinsbök har slagit ut de mest känsliga arterna de senaste åren.

Delområde B – Syntelejet

Delområde B utgör den västligaste delen av reservatet, tillhörande Syntelejet. Stora, helt öppna ytor varvas med små dungar, täta busksnår och solitärt växande björkar och ekar.

¹⁸ Knägräs förekommer dock på en torr kulle på Syntelejet 1:2 (delområde B).

Figur 15. Den vänstra bilden visar SO 1A med sin välhävda grässvål och inslag av enbuskar. Till höger Syntelejets böljande landskap med stensträngar, kullar och småvatten (SO 1B).

Träd- och buskvegetationen är speciellt utbredd i de yttre delarna där också de äldsta träden (ek och bok) återfinns. I övrigt är en betydande del av den vedartade vegetationen ung och har karaktären av igenväxningsvegetation. I söder och väster finns fina fullskiktade bryn och täta sländominerade busksnår med inslag av andra ljuskrävande arter som benved, ask, ek, fläder, rosenbuskar och björnbär. Snåren breder ut sig allt mer och tenderar att växa samman på bekostnad av fältskikt och betestillgång. I fältskiktet, som är gräsdominerat och bär vissa spår av tidigare gödsling, återfinns exempelvis hundäxing, kamäxing, tuvtåtel, luddtåtel, rödven, rödsvingel, teveronika, höstfibbla, veketåg, ängssyra, rölleka, bergsyra, svartkämpar och fyrkantig johannesört. På tuvor och uppe på kullarna där marken är magrare kan man även hitta mer hävdgynnade arter som liten blåklocka, knägräs, stenmåra, gulmåra, fårsvingel, gråfibbla och blodrot liksom ett sparsamt inslag av ljung, blåbär och lingon. Området hyser också lämningar efter ett torp eller någon annan typ av lägenhetsbebyggelse med husgrunder, stensträngar samt spår av tidigare odlingar och en väg. Huset och åkermarken återfinns på häradsekonomiska kartan från 1910-talet då alltså platsen fortfarande var bebodd.

Delområde C – Dammhusabetet

Delområde C utgörs av en isolerad betesmark längst i norr. Området är öppet med inslag av solitära träd av framför allt björk. Enstaka enbuskar och stora snår av björnbär förekommer också. I södra kanten finns en tätare grupp med björk och avenbok; lite mer träd och buskar finns även i anslutning till blött parti i områdets mitt. Fältskiktet är något näringspåverkat och hyser arter som luddtåtel, hundäxing, timotej, ängssyra, rölleka, svartkämpar och fyrkantig johannesört men magrare ytor med arter som vårbrodd, stagg, gråfibbla, liten blåklocka, gökärt, bergsyra och gulmåra förekommer också. I det nordvästra hörnet växer en ståtlig äldre spärrgrenig utmarksbok (figur 23)

Delområde D

Delområde D ingår i samma fälla som enefäladen (1A) men var uppodlat under de första decennierna av 1900-talet. Marken är fortfarande näringspåverkad men floran håller successivt på att naturaliseras. Inslag av hävdgynnade arter finns, i synnerhet i torrare partier i de yttre delarna. Här finns också ett större vatten med näringsrika massor i kanten.

Figur 16. Den lågt liggande centrala delen av Delområde C med vatten omgivet av träd och buskar. Till höger den södra kanten av området där all björk bör röjas bort.

Målindikatorer

Areal naturtyper

- Naturtypen Enbuskmarker (5130) ska ha en utbredning på minst 1,5 hektar.
- Naturtypen Torra hedar (4030) ska ha en utbredning på 3,7 hektar men kan minska om det sker till förmån för naturtypen Enbuskmarker (5130).

Ekologiska strukturer och funktioner samt arter

- Naturtypen Enbuskmarker (5130) ska ha ett träd- och buskskikt med en krontäckning på 5–30 %. Samtliga enbuskar som saknar påtagliga vilt- eller andra skador ska gynnas.
- Naturtypen Torra hedar (4030) ska ha ett träd- och buskskikt med en krontäckning på 5–20 %. Enbuskar gynnas.
- Hela skötselområdet ska ha ett varierat träd- och buskskikt med bland annat enbuskar, fristående ekar samt blommande och bärande buskar som hagtorn, slån, hassel och rosenbuskar.
- Fullskiktade och helst flikiga bryn med blommande och bärande träd och buskar ska förekomma, i synnerhet i delområde B (Syntelejet).
- Området ska betas regelbundet och både förnaansamling och igenväxningsvegetation som kan påverka florans negativt ska vara ringa.
- Vegetationen i Natura 2000-området ska domineras av hävdgynnade arter och på sikt ska detsamma gälla för de delar som ligger utanför Natura 2000. Inslaget av konkurrenskraftiga ohävdarter som exempelvis vecketåg, hundkex och älgört ska vara ringa.
- Samtliga dammar och småvatten ska bevaras och eventuell beskuggning ska vara ringa.
- Typiska arter ska, liksom rödlistade eller av andra skäl skyddsvärda växt- och djurarter, förekomma i livskraftiga populationer.
- Främmande invasiva arter och gran ska inte förekomma.

Restaureringsåtgärder

- Träd och buskar av igenväxningskaraktär röjs bort, i tätare eller känsliga delar i minst två omgångar. Rövningen avser exempelvis merparten av förekommande björk och asp, stora delar av förekommande björnbärssnår, samt yttre delar av busksnår. Samtliga vitala

enbuskar sparas liksom flertalet döende enar för att minska risken för viltskador på vitala enar. Bredda de stråk där djuren rör sig, eftersträva flikiga fullskiktade bryn – se 4.2.

- Friställning av solitärer, vilket främst förekommer i delområde A i form av yngre ek. Enstaka bok, vildapel och fågelbär bör också friställas, liksom bärande buskar.
- Kanterna av dammar och småvatten röjs på beskuggande träd och buskar men vedartad vegetation kan med fördel finnas kvar som vindskydd på dammarnas norra och nordvästra sida. Enstaka grov hassel kan sparas även om de skulle ge viss beskuggning av vatten.

Löpande skötsel

- Regelbunden beteshävd, företrädesvis med nöt. Vid behov kompletterat med naturvårdsbränning.
- Rövning av sly, igenväxningsvegetation och ohävdarter vid behov, även invid småvatten.
- Betesputs vid behov.
- Stenmurar och kulturlämningar hålls fria från träd och buskar som kan skada eller påtagligt dölja dem.

Skötselområde 2 – Trädklädd betesmark

Areal: 6,0 hektar

Natura 2000: 5,4 hektar Trädklädd betesmark (9070)

Beskrivning

Skötselområde 2 utgörs av ett tätt trädbevuxet men betat område av naturtypen Trädklädd betesmark (9070) i den mellersta delen av reservatet. Området har på senare tid vuxit igen alltmer och har numera ett slutet krontak. Ett flygfoto från 1975 visar att området då var betydligt mer öppet och utgjorde en integrerad del av enefäladen i söder (bilaga 4). Också dagens träd- och buskskikt speglar denna utveckling; här finns gott om relativt ung björk, liksom skelett av enbuskar, aplar och hagtorn som dött av ljusbrist. Området tättnar åt norr och här får SO 2 en påtagligt skoglig karaktär med 50–120-årig bok som dominerande trädslag. I nordväst finns dessutom en nyckelbiotop med sex riktigt gamla, grova utmarksbogar varav två dock är döende och en tredje bara finns kvar som högstubbe. Äldre bok och ek förekommer även i anslutning till sumpskogen i det sydöstra hörnet där det också finns en hel del död ved (jfr omslagsbild).

Den södra halvan har slutit sig på senare år och här är inslaget av ljuskrävande trädslag som ek och björk något större än i norr. Även mindre luckor förekommer, liksom spärrgreniga ekar och bokar i åldern 60–110 år. I väster finns också ett 40–60-årigt ekbestånd med raka stammar och högt upphissade kronor – skapat för att få fram stängselstolpar. Underbeståndet är väldigt glest i hela området och föryngringen sparsam, men i söder förekommer enstaka hassel och enbuskar och bitvis finns föryngring av bok. Fältskiktet är till största delen mycket svagt utvecklat och hävdgynnade arter saknas i det närmaste. Arter som gulplister, vitsippa, svalört, harsyra och buskstjärnblomma förekommer dock, liksom gräsdominerade gläntor. Området betas fortfarande.

Figur 17. Till vänster huvudområdet med slutet krontak och inslag av trängda spärrgreniga träd. Till höger delområde 2A där björk dominerar och grässvål finns.

Delområde A

Delområdet utgörs av ett smalt betat och sluttande stråk som skiljer sig på några punkter från merparten av SO 2. Här dominerar träd- och buskskiktet helt av björk med inslag av äldre hasselbuskar som bitvis bildar stora, välväxta buketter, speciellt i brynzonen. Det är också i kanterna som äldre träd förekommer i form av ek och avenbok. Inslag av relativt ung ek och bok finns också och i norr breder björnbärssnår ut sig. Kanteffekten och björkens lätta skugga innebär att ett gräsdominerat fältskikt förekommer, bitvis med en utvecklad grässvål, vilket tydligast märks i norr och längst i söder. En flygbild från 1957 avslöjar att området närmast var öppet vid denna tid, men till skillnad från huvudområdet fanns en hel del träd och buskar här 1975.

Målindikatorer

Areal naturtyper

- Naturtypen Trädklädd betesmark (9070) ska ha en utbredning på minst 5,4 hektar, men kan minska om det sker till förmån för naturtypen Enbuskmarker (5130) eller Torrhedar (4030).

Ekologiska strukturer och funktioner samt arter

- Naturtypen Trädklädd betesmark (9070) ska ha ett träd- och buskskikt med en krontäckning på 30–75 %. Föryngring ska förekomma. Träden ska stå glesare i söder och gradvis allt tätare åt norr; längst i norr kan krontäckningen vara något högre än 75 %.
- Det ska finnas gott om gamla spärrgreniga träd av bok och ek samt yngre efterträdare till dessa. De spärrgreniga träden ska vara friställda och i möjligaste mån solbelysta.
- Partier med död ved som åtminstone delvis är solbelyst ska finnas, främst i form av torrträd och hålträd men även lågor, och i första hand i anslutning till de äldsta träden.
- På sikt ska det finnas inslag av blommande och bärande buskar som hagtorn, hassel och rosenbuskar, helst även enbuskar.
- Området ska betas regelbundet och såväl förnaansamling som igenväxningsvegetation ska vara ringa.
- Fältskiktet ska präglas av bete och på sikt innehålla en stor andel hävdgynnade arter.

- Typiska arter ska, liksom rödlistade eller av andra skäl skyddsvärda växt- och djurarter, förekomma i livskraftiga populationer.
- Främmande invasiva arter och gran ska inte förekomma.

Restaureringsåtgärder

- Området öppnas upp successivt genom att träd och buskar av igenväxningskaraktär röjs bort i 2–4 omgångar för att nå målbildens krontäckning. Merparten av förekommande björk röjs bort, men enstaka äldre exemplar sparas. Även andra yngre träd behöver tas ned, omfattningen är lättare att bedöma när björkarna har avverkats. Behovet av förnygring och återväxt beaktas dock inför åtgärder. Inslag av avvikande trädslag främjas vid insatserna.
- Friställning av spärrgreniga träd, både äldre individ och yngre efterträdare. Även ljuskrävande buskar friställs, i huvudsak blommande och bärande arter.
- I det yngre ekbeståndet väljs potentiella framtidsträd med lite större krona ut och friställs. Viss utglesning i beståndet i övrigt vid behov.
- Merparten av virket som uppkommer i samband med åtgärderna transporteras bort för att inte försvåra betet. En del ved kan dock samlas i faunadepåer inom skötselområdet eller i andra delar av reservatet där känslig markflora saknas.

Löpande skötsel

- Regelbunden beteshävd, företrädesvis med nöt.
- Rönjning av sly, igenväxningsvegetation och ohävsarter vid behov. Exempelvis björnbär kan förmodas få ökad spridning efter restaureringsinsatserna.
- Spontant uppkommen död ved lämnas inom området eller samlas vid behov i faunadepåer för att minska påverkan på betet.

Norra delen av SO 2 har en skoglig karaktär men inslag av spärrgreniga träd och döda enar förekommer.

Skötselområde 3 – Lövsumpskogar

Areal: 2,1 hektar

Natura 2000: 1,6 hektar Lövsumpskog (9080)

Beskrivning

Minst fem mindre lövsumpskogar förekommer spritt i naturreservatet, varav två är belägna inom Natura 2000-området.¹⁹ Lövsumpskogen i den östra kanten av Natura 2000-området (SO 3B) är utpekad nyckelbiotop som ingår i en större betesfälla och utgörs av välhävdad alkärr med inslag av grässvål och glest stående alar på sockel (figur 18). Glasbjörk förekommer också och i kanterna står dessutom ek, bok och vårtbjörk, i den södra delen med betydande mängder död ved. Detta alkärr har förmodligen varit glest och beteshävdad under mycket lång tid, och det har sannolikt även varit föremål för slätter längre tillbaka. Övriga sumpskogspartier betas inte i dagsläget, antingen på grund av att de är för blöta (SO 3A) eller för att de helt enkelt inte ingår i någon betesfälla. Delområde 3A i nordväst är tätare och mer otillgänglig än de övriga och hyser förutom klibbal och glasbjörk stora videsnår samt ett stort inslag av död ved.²⁰ Ett par mindre sumpskogar finns även insprängda i den bokdominerade och i dagsläget obetade skogen i nordost (SO 5). En av dem är relativt glest bevuxen med knotig glasbjörk och al med mannagräs och topplösa som dominerande arter i fältskiktet. Två andra sumpskogspartier i detta område domineras av ung glasbjörk med inslag av klibbal. Vattenståndet varierar under olika delar av året, och mellan olika år, i samtliga sumpskogar vilket också påverkar hur attraktiva de är för betesdjuren.

Målbildindikatorer

Areal naturtyper

- Naturtypen Lövsumpskog (9080) i Natura 2000-området ska ha en utbredning på minst 1,6 hektar.

Ekologiska strukturer och funktioner samt arter

- Krontäckningen ska vara 50–100 % och trädskiktet ska domineras av klibbal och/eller glasbjörk. Alkärr med lång beteskontinuitet ska vara så pass glest att viss gräsväxt förekommer.
- Gamla alar och socklar samt inslag av död ved ska förekomma. Det sistnämnda gäller i synnerhet obetade delar.
- Området ska om möjligt betas regelbundet och betade delar ska ha ett betespåverkat fältskikt.
- Hydrologin ska vara ostörd och vattennivån ska fluktuera naturligt.
- Typiska arter ska, liksom rödlistade eller av andra skäl skyddsvärda växt- och djurarter, förekomma i livskraftiga populationer.
- Främmande invasiva arter och gran ska inte förekomma.

¹⁹ På Natura 2000-kartan (bilaga 6) återfinns tre sumpskogar då SO 3B där betraktas som två olika bestånd.

²⁰ Skötselområde 3A i nordväst har mestadels ett för högt vattenstånd för att betas men den nordöstra kanten av denna är torrare och delvis föremål för bete.

Restaureringsåtgärder

Behovet av åtgärder är litet i sumpskogarna som till stor del får utvecklas genom naturlig dynamik, men hävdkontinuiteten ska säkras och betade partier ska hållas relativt glesa. Vid åtgärdsbehov röjs i första hand björk till förmån för al, men enskilda alstammar kan med glesa intervall plockas för att främja den successiva utvecklingen av stora socklar.

- Gynna vid behov äldre alar genom att åtgärda konkurrerande stammar, exempelvis genom ringbarkning.
- Friställning av al på bekostnad av glasbjörk i sumpskogen som är belägen längst i sydost.
- Återinförande av bete i den östra halvan av reservatet där så är möjligt.

Löpande skötsel

- Regelbunden beteshävd, företrädesvis med nöt, i så stor del som möjligt.
- Naturvårdsinriktad röjning eller ringbarkning vid behov för att bibehålla ljusnedsläpp till marken i betade partier och för att gynna äldre alar. Död ved som uppkommer lämnas i området, men kan vid behov samlas i faunadepåer för att minska påverkan på betet.
- Delområde 3A lämnas utan åtgärder så att beståndet kan utvecklas genom naturlig dynamik, men fortsatt bete av de delar som är möjliga att beta.

Figur 18. Alsumpskog 3B i den östra delen av Natura 2000-området ingår i en betesfälla och har fortfarande en tydlig betespåverkan. Alkärren i området hävdades tidigare som äng (med täkt av al) och denna sumpskog har sannolikt lång hävdkontinuitet. Man verkar i sen tid ha plockat alar med målet att behålla en eller ett par stammar per sockel.

Skötselområde 4 – Björkdominerade bestånd

Areal: 2,0 hektar

Natura 2000: 2,0 hektar ingår i Natura 2000, men är inte naturtypklassad

Beskrivning

I reservatsområdet finns ett flertal närmast likåldriga björkbestånd där trädens ålder uppgår till omkring 20–50 år (figur 14). Flertalet av bestånden har utvecklats på tidigare öppen mark, i något fall på före detta åkermark. De är belägna inom Natura 2000-området men är inte naturtypklassade på grund av låga naturvärden (beteckningen 9900, bilaga 6). Inslag av exempelvis yngre ek, hassel och björnbär förekommer i vissa bestånd. Fältskiktet är gräsdominerat men mestadels trivialt, förmodligen på grund av gödsling längre tillbaka.

Mål och målbildindikatorer

- Björkbestånden omförs så långt det är möjligt till öppen betesmark med inslag av i huvudsak blommande och bärande träd och buskar. Enstaka äldre björk kan också förekomma. Krontäckningen bör på sikt vara 5–30 %.
- På sikt ska det finnas gamla spärrgreniga träd av bok och ek som står fritt och är solbelysta. Detsamma gäller blommande och bärande buskar som hagtorn, hassel och rosenbuskar, helst även enbuskar.
- Regelbundet bete ska förekomma och såväl förnaansamling som igenväxningsvegetation ska vara ringa.
- Fältskiktet ska präglas av bete och på sikt innehålla en stor andel hävdgynnade arter.
- Främmande invasiva arter och gran ska inte förekomma.

Restaureringsåtgärder

- Björkarna avverkas i 2–4 omgångar, men enstaka äldre eller storkroniga exemplar sparas, främst i ytterkanterna.
- Allt inslag av andra trädslag och buskar sparas i ett första skede för senare bedömning. Vid behov senare röjningar av sparade träd och buskar för att uppnå målbilden.
- Merparten av virket som uppkommer i samband med åtgärderna transporteras bort, en del ved kan dock samlas i faunadepåer där så anses lämpligt.

Löpande skötsel

- Regelbunden beteshävd, företrädesvis med nöt.
- Röjning av sly, igenväxningsvegetation och ohävdarter vid behov. Exempelvis björnbär kan förmodas få stor spridning efter restaureringsinsatserna och behöver då röjas.

Skötselområde 5 – Bokdominerad skog med bete

Areal: 10,4 hektar

Natura 2000: Nej

Beskrivning

Naturreservatet innehåller tre bokdominerade skogspartier som är belägna utanför Natura 2000-området; det största i reservatets nordöstra del. De återfinns också som skogbevuxna delar i det äldre kartmaterialet och på 1900-talets flygbilder; det kan dock tidvis ha rört sig om glesa, betade skogsbestånd eller trädklädda hagmarker. Idag är 60–100-årig bok helt dominerande i trädskiktet, men åldern varierar något i olika delar. Ett sparsamt inslag av ek av en ålder om 70–110 år förekommer, i synnerhet i kantzonerna, liksom enstaka yngre björk, ask, asp och fågelbär. Ett par grupper med ung björk finns i kanterna av det södra och västra skogspartiet.

Underväxten är relativt gles och dominerad av klen bok. Buskarter saknas i stort sett, men exempelvis hassel och hagtorn uppträder bitvis i kantzonerna. Även fältskiktet är mestadels glest, men lundarter som vitsippa, svalört och desmeknopp förekommer.²¹ Tillgången på död ved är tämligen sparsam men inslag av högstubbar finns och i den sydöstra delen av reservatet är mängden död ved större (figur 19). Det västligaste beståndet utgörs av en drumlinformad åkerholme med bokar som ser ut att ha formats av tidigare huggningar vid basen. Merparten av SO 5 är i dagsläget (2019) obetad men den södra delen av huvudområdet är liksom åkerholmen i väster föremål för bete. Även det sydligaste skogspartiet betas, åtminstone delar av säsongen.

Mål och målbildindikatorer

Området ska utgöras av skitad bokdominerad och, så långt det är möjligt, betespåverkad ädellövskog med inslag av gamla bokar och ekar. Död lövved ska förekomma i olika nedbrytningsstadier och i olika dimensioner, dock utan att det avsevärt försvårar beteshävd.

- Skogen ska vara två- eller flerskiktad och domineras av bok med inslag av ek och andra lövträdsarter. Föryngring ska förekomma. Krontäckningen bör vara 75–100 %.
- Det ska finnas inslag av gamla, grova träd av bok och ek, samt gott om yngre efterträdare till dessa – i synnerhet i kantzonerna. Spärrgreniga träd ska vara friställda och om möjligt solbelysta.
- Inslag av död och om möjligt solbelyst ved ska finnas, främst i form av torrträd, hålträd och högstubbar men även lågor och liggande grenar.
- Så stor del som möjligt av området ska betas regelbundet och på sikt innehålla luckor med hävdgynnade arter.
- Typiska arter ska, liksom rödlistade eller av andra skäl skyddsvärda växt- och djurarter, förekomma i livskraftiga populationer.
- Främmande invasiva arter och gran ska inte förekomma.

²¹ Eventuellt bidrar viltbetet till att fältskiktet är dåligt utvecklat då boniteten i bestånden bitvis förefaller god.

Restaurering

- Instängsling av hela det nordöstra området (inklusive dagens granplantering och sumpskogar) för att möjliggöra bete.
- Friställning av i princip alla ekar, helt eller delvis beroende på stormkänslighet etcetera, vilket även gäller sträckan utmed den östra reservatsgränsen.
- Friställning av enstaka bokar med särskilt stor krona, även yngre, för att få fram fler grova och storkroniga träd. Friställning kan med fördel göras genom ringbarkning av konkurrerande stammar, men röjning kan krävas som komplement.
- Vid behov öppnande av enstaka luckor, gärna genom ringbarkning när så är lämpligt, för att gynna lövföryngring och betestillgång. (Stor andel kantzon innebär att luckor kanske inte krävs).
- Unga grupper av björk av igenväxningskaraktär röjs bort.
- Ved som uppkommer efter åtgärder lämnas i området, vid behov samlat i faunadepåer. Om mängden avverkad björk blir stor kan dock delar av virket behöva transporteras bort.

Löpande skötsel

- Regelbunden beteshävd av en så stor del av området som möjligt, företrädesvis med nöt.
- Vid behov små inhägnader runt lövföryngring om så krävs för att säkra återväxten (skydd mot betesskador av vilt och tamboskap).
- Röjning av ytor med omfattande lövföryngring för att forma önskvärda framtidsträd om behov skulle uppstå.
- Röjning runt friställda träd, både äldre och yngre, vid behov.

Figur 19. I bokbeståndet i reservatets sydöstra hörn finns död ved, både i form av högstubbar, lågor och liggande grenar, men föryngring saknas. Högra bilden visar markvägen i nordöstra delen av reservatsområdet.

Skötselområde 6 – Granplantering

Areal: 1,7 hektar

Natura 2000: Nej

Beskrivning

I den östra delen av reservatet finns ett omkring 40-årigt granbestånd med ett visst inslag av löv. Granarna står tätt till följd av eftersatt skogsskötsel och i princip alla granar har tydliga hjortskador. Insprängt i beståndet finns en del björk samt enstaka ek, bok, sälg och rönn. Fältskikt saknas i princip helt.

Mål och målbildindikatorer

Två goda alternativ finns för utvecklingen av skötselområdet som båda innebär att granplanteringen avvecklas och bete införs. I Alternativ 1 ersätts granplanteringen med en öppen betesmark som har ett visst inslag av träd och buskar, och inlemmas så småningom i SO 1. Det kommer ta ett tag innan en hävdgynnad grässvål utvecklas på den idag sura barrförnan, men fördelen är att beroendet av lövföryngring blir litet. Alternativ 2 innebär att granplanteringen istället får övergå i en på lång sikt bokdominerad lövskog och införlivas med SO 5.

En möjlig kompromiss mellan dessa båda alternativ är att ha en krontäckning och målsättning som överensstämmer med naturtypen Trädklädd betesmark i SO 2, det vill säga 30–75 %.

Alternativ 1 – hagmark

- Området ska ha en krontäckning på 5–30 % och på sikt hysa ett varierat träd- och buskskikt med framför allt blommande och bärande arter. Exempelvis fristående ekar och bokar, någon äldre björk och buskar som hagtorn, slån och hassel kan förekomma.
- Området ska betas regelbundet och såväl förnaansamling som igenväxningsvegetation ska vara ringa. På sikt ska fältskiktet innehålla en stor andel hävdgynnade arter.
- Främmande invasiva arter och gran ska inte förekomma.

Alternativ 2 – betad lövskog

Området ska på sikt utgöras av skiktad lövskog som domineras av bok, med inslag av gamla träd, och ingå i SO 5. Att nå detta stadium kommer att ta lång tid.

- Skogen ska vara två- eller flerskiktad och domineras av bok med inslag av ek och andra lövträdsarter. Föryngring ska förekomma.
- Det ska finnas inslag av gamla, grova träd av bok och ek, samt yngre efterträdare till dessa – i synnerhet i kantzoner. Spärrgreniga träd ska vara friställda.
- Inslag av död och om möjligt solbelyst ved ska finnas, främst i form av torrträd, hålträd och högstubbar men även lågor och liggande grenar.
- Området ska betas regelbundet och innehålla luckor med hävdgynnade arter.
- Främmande invasiva arter och gran ska inte förekomma.

Restaurering

- Avverkning av all gran samt bortförsel av virke och ris. Allt inslag av buskar och lövträd sparas.
- Vid behov stubbrytning och avskrapning av barrförna, helt eller fläckvis.

Löpande skötsel

- Regelbunden beteshävd, företrädesvis med nöt.
- Återkommande röjningar för att få fram ett önskvärt träd och buskskikt, vid behov i kombination med stängsling av mindre ytor för att möjliggöra lövföryngring.
- Röjning av sly och ohävsarter vid behov.
- Vid behov stängsling av mindre ytor för att möjliggöra föryngring (gäller i första hand alternativ 2 och avser skydd mot betesskador av vilt och tamboskap).

Figur 20. I princip alla granar i granplanteringen har tydliga hjortskador, men det finns också ett visst lövinslag att bygga vidare på. Vänstra bilden visar reservatets östra gräns med spärrgreniga ekar som trängs av granarna. Kanske området kan innehålla lämpliga grodvatten efter restaurering?

Skötselområde 7 – Åkermark och kulturbeten

Areal: 17,9 hektar

Natura 2000: Nej

Till naturreservatet hör en betydande del öppen jordbruksmark som brukas som åker eller kulturbetesmark. Tanken med att ta med åker- och kulturbetesmark i naturreservatet är att bevara det öppna odlingslandskapet och förhindra skogsplantering eller andra åtgärder som skulle kunna ha en skadlig påverkan på omkringliggande naturbetesmarker med sina höga värden, inte minst för groddjursfaunan. Markanvändningen här ska således fortsätta som den har gjorts hittills. Enligt reservatets föreskrifter är det inte tillåtet att sambeta gödslad mark med betesmark inom Natura 2000-området. Detta för att undvika indirekt näringstillförsel till betesmarkerna i SO 1–2 med sin känsliga flora.

Mål och målindikatorer

- Åker- och kulturbetesmarken ska hållas öppen och fortsätta att brukas för odling och bete.
- Om behov skulle uppstå kan åkermark överföras till öppen, permanent betesmark.
- Främmande invasiva arter och gran ska inte förekomma.

Löpande skötsel

- Årlig jordbruksdrift med åkerbruk och bete.

Figur 21. Åkermarken i den sydvästra delen av reservatsområdet (mot nordväst).

6 Friluftsliv

Tillgänglighet till området idag

Vid Skoghusets enefälad finns en naturlig angöringspunkt med parkeringsplats sydost om reservatsgränsen (bilaga 5). Reservatsområdet ligger en bit från allfartsvägarna och de flesta ankommer med bil. Från parkeringen får man ta sig vidare västerut till fots. Markerade stigar saknas, men en markväg leder besökaren vidare västerut utmed den södra reservatsgränsen. Tanken är att besökare ska fortsätta sin vandring mot Syntelejets betesmark i nordväst på en bred åkerren som slås under sommaren för att förbättra framkomligheten. Stängselpassager saknas i stort sett vilket gör det svårt för många besökare att ta sig runt som de önskar. Kraftiga lutningar till följd av landskapets böljande karaktär och en del svåra passager gör det också problematiskt för personer med rörelsehinder att besöka området.

Mål

Det ska finnas möjlighet att under enklare former bedriva rörligt friluftsliv och att ta del av de natur- och kulturmiljövärden som området besitter. Det ska vara lätt för personer utan rörelsehinder att ta sig runt i området utan att det behöver innebära att markerade stigar ger vägledning i hela reservatet. Besökare ska också kunna röra sig naturligt i området utan att komma nära inpå gårdstomten. Terrängförutsättningarna och gårdens läge i förhållande till parkeringen gör det dock svårt att ange en vandringsväg där besökaren inte behöver gå samma väg tillbaka i den södra delen av reservatet.

- En angöringsplats med parkeringsplats för minst fem bilar och information om reservatet ska finnas. Informationen innefattar skylt med uppgifter om bland annat områdets natur- och kulturmiljövärden, skötsel samt förslag på vandringsrutt.
- En markerad stig som leder besökaren från parkeringen via Syntelejets betesmark in på enefäladen på Baldringe 23:1 ska finnas. Stängselpassager tillhandahålls.

Åtgärder

- Som angöringspunkt nyttjas befintlig parkeringsyta, vilken rymmer lämpligt antal bilar. En informationstavla sätts upp med information om området. En karta visar lämpligen markerad stigdragning och förslag på hur man kan röra sig i den norra delen av reservatet där markerade stigar saknas.
- Befintlig markväg och åkerren som leder upp till Syntelets betesmark markeras, liksom en enkel stig som passerar igenom betesmarken norrut och vidare in på grannfastighetens enefälad i öster.
- Åkerrenen slås minst tre gånger per säsong för att underlätta vandringen utmed den sydvästra reservatsgränsen. Detta kan eventuellt komma att ersättas av en brukningsväg, se sista punkten nedan.
- Stängselpassager anläggs så att personer utan rörelsehinder lätt kan passera mellan de betesfällor som berörs av markerad stig, vilket även gäller lämpliga platser längre österut där markerade stigar saknas.
- En enklare spång anläggs i de blötaste passagerna för stigen på Syntelejets betesmark.

- Stigar, stängslepassager, skyltar och övriga anläggningar underhålls vid behov.
- Om möjligt anläggs en brukningsväg utmed den sydvästra reservatsgränsen som avslutas med en vändplats strax söder om sydspetsen av Syntelejets betesmark. Det skulle underlätta både tillgängligheten för besökande och området skötsel då också transport av maskiner, redskap och material möjliggörs. En sådan lösning skulle då ersätta skötsel av åkerrennen i punkt tre ovan.

Kommentar: Skötselplanen slår inte fast någon exakt dragning för en markerad stig men ger förslag på en lämplig rundvandring i reservatet. Erfarenheter får sedan utvisa hur stor del av reservatet som behöver en anvisad stig. Bedömningen i dagsläget är att man i reservatets norra delar kan ta sig runt utan markerade stigar, åtminstone om stängslepassager och förslag på (ungefärlig) rutt anges på karta vid parkeringen.

Övriga anordningar

Renhållning och sanitära anordningar

Det finns idag inga renhållnings- eller sanitära anordningar för allmänheten och det finns inte heller ett tillräckligt stort behov för att motivera de kostnader som sådana anläggningar skulle innebära.

Skyltning

En hänvisningsskylt med texten Naturreservat bör sättas upp vid vägen mellan Baldringe och Eneborg.

Eldning

Eldning är inte tillåtet i naturreservatet (med undantag för användning av stormkök).

Figur 22. Sydvästra reservatsgränsen där brukningsvägen övergår i en slagen åkerren för vandring mot nordväst.

7 Jakt

Skoghusets enefäläd är beläget i en trakt där det finns stora jaktintressen (förutom mindre markägare finns Ållskog, Assmåsa och längre bort även Högestad). Det märks också på viltbeståndet där framför allt doviltpopulationen är stor, den förefaller dessutom ha ökat på senare år. Även kronvilt påträffas ofta i närområdet. Av naturvårdsskäl skulle det vara gynnsamt med en mindre doviltstam för att begränsa konkurrensen om födan. Betetrycket kan bitvis vara väl hårt på gräsmarker och skador på skogsbestånd och åkergrödor förekommer. I reservatsområdet finns även betydande skador på enbuskar. En minskning av doviltpopulationen skulle påverka det totala betetrycket i gynnsam riktning samtidigt som den rödlistade kronhjorten sannolikt skulle gynnas. Likaså är det fördelaktigt om inte vildsvinstammen blir alltför stor i området, bland annat för att minska risken för skador på den känsliga floran i naturbetesmarkerna.

Det finns inga inskränkningar jakträtten i naturreservatet. Enligt föreskrifterna för reservatet får dock inte siktgator röjas och endast mobila jakttorn får uppföras. Åtling och utfodring av vilt är inte tillåtet med undantag för utfodring av klövvilt med mindre mängder halm eller ensilage under perioden 1/12–31/3 i syfte att motverka födobrist vid sträng vinter. Under pågående jakt ska allmänheten informeras om detta genom att skylt placeras på lämplig plats så den är väl synlig för reservatsbesökare.

8 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar och göras så snart som möjligt efter att beslut om bildande av ett naturreservat har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov. Miljövänligt material eftersträvas för gränsutmärkningsstolpar och skyltar.

9 Tillsyn och uppföljning

9.1 Tillsyn

Länsstyrelsen, eller den som Länsstyrelsen utser i sitt ställe, ansvarar för regelbunden tillsyn av naturreservatet.

9.2 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med naturreservatet uppnås. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder. Kunskapen om reservatets biologiska mångfald är fortfarande begränsad, vilket även gäller dagsaktuell status för områdets flora. Om möjlighet finns vore det bra om en florainventering kunde genomföras i skötselområde 1 som grund för en effektiv

uppföljning av rödlistade och andra naturvårdsintressanta kärlväxter.²² En undersökning av områdets svampar, lavar och insekter vore också positivt. Det är vidare angeläget de åtgärder som genomförs dokumenteras så de blir uppföljningsbara, i synnerhet vad gäller restaurering av betesmarkerna och de utglesningar av trädbestånden som planeras.

9.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare, dock kan uppföljning av bevarandemålen medföra att skötselåtgärder måste anpassas efter ny kunskap. Även målen kan behöva revideras allt eftersom ny kunskap om arter och naturtyper framkommer.

Figur 23. Spärrgrening äldre bok i skötselområde 1C som vuxit upp i ett betespräglad landskap. I bakgrunden skymtar gården Dammhuset norr om reservatet som bland annat återfinns på det tidiga 1800-talets kartor.

---

²² Flera rödlistade arter befaras ha försvunnit från området på senare tid.

10 Kostnadsansvar och prioriteringar

	Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötsel - område	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet
Mark-skötsel Restaurering	Röjning av träd och buskar av igenväxningskaraktär	Påbörjas inom 2 år	1-2	Förvaltaren/ Djurhållaren	1
	Friställning av spärrgreniga träd, ljuskrävande buskar, samt äldre alar.	Påbörjas inom 2 år	1-3, 5	Förvaltaren	1
	Röjning av beskuggande vegetation invid småvatten.	Påbörjas inom 2 år	1, 7	Förvaltaren	1
	Successiv utglesning av trädskiktet	Påbörjas inom 3 år	2	Förvaltaren	1
	Gynnande av potentiella framtidsräd i +/- homogena bestånd	Påbörjas inom 5 år	2, 5	Förvaltaren	1 (SO 2) 2 (SO 5)
	Avveckling av björkbestånd.	Påbörjas inom 3 år	4, 5	Förvaltaren	1
	Skapande av luckor för förnygring	Vid behov	5	Förvaltaren	3
	Avveckling av granbestånd	Påbörjas inom 10 år	6	Förvaltaren	1
	Stubbrytning och avskrapning av barrförna	Vid behov, efter avverkning av gran	6	Förvaltaren	3
Löpande skötsel	Regelbunden beteshävd, främst med nöt.	Årligen	1-2, 4	Djurhållaren/ Markägaren	1
	Regelbunden beteshävd i skogslika områden, främst med nöt.	Företrädesvis årligen över en så stor del av området som möjligt.	3-6	Djurhållaren/ Markägaren	2
	Röjning av sly, igenväxningsvegetation och ohävsarter.	Vid behov	1-2, 4	Djurhållaren	1
	Betesputs	Vid behov	1	Djurhållaren	2
	Röjning av stenmurar och kulturlämningar	Vid behov	1	Förvaltaren	2
	Röjning/ringbarkning i lövsumpskog	Vid behov	3	Förvaltaren	2
	Skyddsstängsling och röjning av förnygringsytor	Vid behov	5, 6	Förvaltaren	3
	Röjning för att skapa lämpligt träd- och buskskikt.	Vid behov, efter avveckling av granbestånd	6	Förvaltaren	2
	Åkerbruk och kulturbete	Årligen	7	Brukaren	1
	Bekämpning av invasiva arter och gran.	Vid behov.	1-7	Förvaltaren	2

Anläggningar	Underhåll av befintlig parkeringsplats.	Löpande underhåll	Se bilaga 5	Förvaltaren	2
	Uppsättning och underhåll av informationstavla	Snarast, därefter löpande underhåll	Angöringspunkten, se bilaga 5	Förvaltaren	1
	Markering och underhåll av stig/vandringsväg från parkeringen till enefäladen	Inom 3 år, därefter löpande underhåll	1, 5, 7 se bilaga 5	Förvaltaren	1
	Anläggande och underhåll av kort spång	Inom 3 år, därefter löpande underhåll	1A	Förvaltaren	1
	Slåtter av åkerren som används som vandringsstig	3 gånger per år	7 se bilaga 5	Förvaltaren	1
	Anläggande och underhåll av stängselpassager	Inom 3 år, därefter löpande underhåll	1, 2, 5, 7	Förvaltaren	1
	Anläggande av brukningsväg utmed sydvästra reservatsgränsen.	Om möjlighet finns	7	Förvaltaren/ Fastighetsägaren	2
	Uppsättning och underhåll av gränsmarkering	Inom 1 år efter reservatet vunnit laga kraft, därefter underhåll vid behov	Hela reservatets gräns	Förvaltaren	1
	Uppsättning av vägvisningskylt	Inom 7 år	-	Förvaltaren / Trafikverket	2

11 Rödlistade arter och Natura 2000-arter

Nedan förtecknas de rödlistade arter som har noterats i reservatsområdet. Några regelrätta inventeringar har inte gjorts och det faktiska antalet rödlistade arter som området hyser är med största sannolikhet betydligt större än vad som anges här. Mångfalden av naturtyper och god förekomst av värdefulla strukturer talar för det. Flertalet uppgifter är hämtade från Artportalen där sökning har gjorts för de sista 25 åren (1993–2018). Rödlistade arter anges med förkortning av hotklass enligt ArtDatabankens rödlista från 2015.²³ Jordtistel som tas upp i tabellen fanns kvar för några år sedan men den kan nu ha försvunnit från området. Förutom rödlistade arter anges även Natura 2000-arter.

Art	Vetenskapligt namn	Hotkategori 2015/ Signalart
Kärlväxter		
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN
Desmeknopp	<i>Adoxa moschatellina</i>	NT
Jordtistel	<i>Cirsium acaule</i>	NT
Mossor och lavar		
Bokvårtlav	<i>Pyrenula nitida</i>	NT
Bokkantlav	<i>Lecanora glabrata</i>	NT
Svampar		
Lila vaxskivling	<i>Cuphophyllus flavipes</i>	NT
Lutvaxskivling	<i>Neohygrocybe nitrata</i>	NT
Praktvaxskivling	<i>Hygrocybe splendidissima</i>	NT
Scharlakansvaxskivling	<i>Hygrocybe punicea</i>	NT
Sepiavaxskivling	<i>Neohygrocybe ovina</i>	VU
Violett fingersvamp	<i>Clavaria zollingeri</i>	VU
Rödbrun rottryffel	<i>Scleroderma cepa</i>	VU
Stornopping	<i>Entoloma griseocyaneum</i>	NT
Natura 2000-arter		
Klockgroda	<i>Bombina bombina</i>	LC
Större vattensalamander	<i>Triturus cristatus</i>	LC
Citronfläckad kärrtrollslända	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	LC

²³ Hotkategorierna är: NT=missgynnad, VU=sårbar, EN=starkt hotad, CR=akut hotad, LC= Numera livskraftiga populationer. S= Signalart. F=fridlyst art.

12 Källor

12.1 Skriftliga källor

Campbell, Å. 1928. *Skånska bygder under förra hälften av 1700-talet*. Uppsala

Naturvårdsverket: vägledningar för naturtyper inom Natura 2000

Skogsstyrelsen: dokumentation av nyckelbiotoper Skoghuset, N 1236-2005, N 3212-1996

12.2 Kartor

Gerhard von Buhrmans karta över Skåne 1687 (original på Krigsarkivet, Stockholm)

Avmätning Skoghuset 1811, Baldringe sn, akt 2, Lantmäterimyndigheten 12-BAL-2

Enskifte Baldringe utmark (Ållskog) 1821, Lantmäteristyrelsen L10-2:3

Skånska rekognosceringskartan 1812–1820. (Originalet finns på Krigsarkivet, Stockholm.)

Generalstabskartan 1864, blad Ystad

Häradsekonomiska kartan 1916, blad 60 Baldringe

Ekonomiska kartan 1971, blad 2D2E Eriksdal & 2D1e Ållskog

12.3 Webbplatser

Artdatabankens artfaktablad. <http://artfakta.artdatabanken.se/>

Den virtuella floran. linnaeus.nrm.se/flora/welcome.html

Lantmäteriets Arkivsök (kartor) <https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor/s/search.html>

SGU kartgeneratören (jord- och bergarter) http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html

12.4 Övriga källor

Nyström, Per, Ekoll AB. Mejl 2019-02-27

Puggehatten. Mejl 2018-11-30

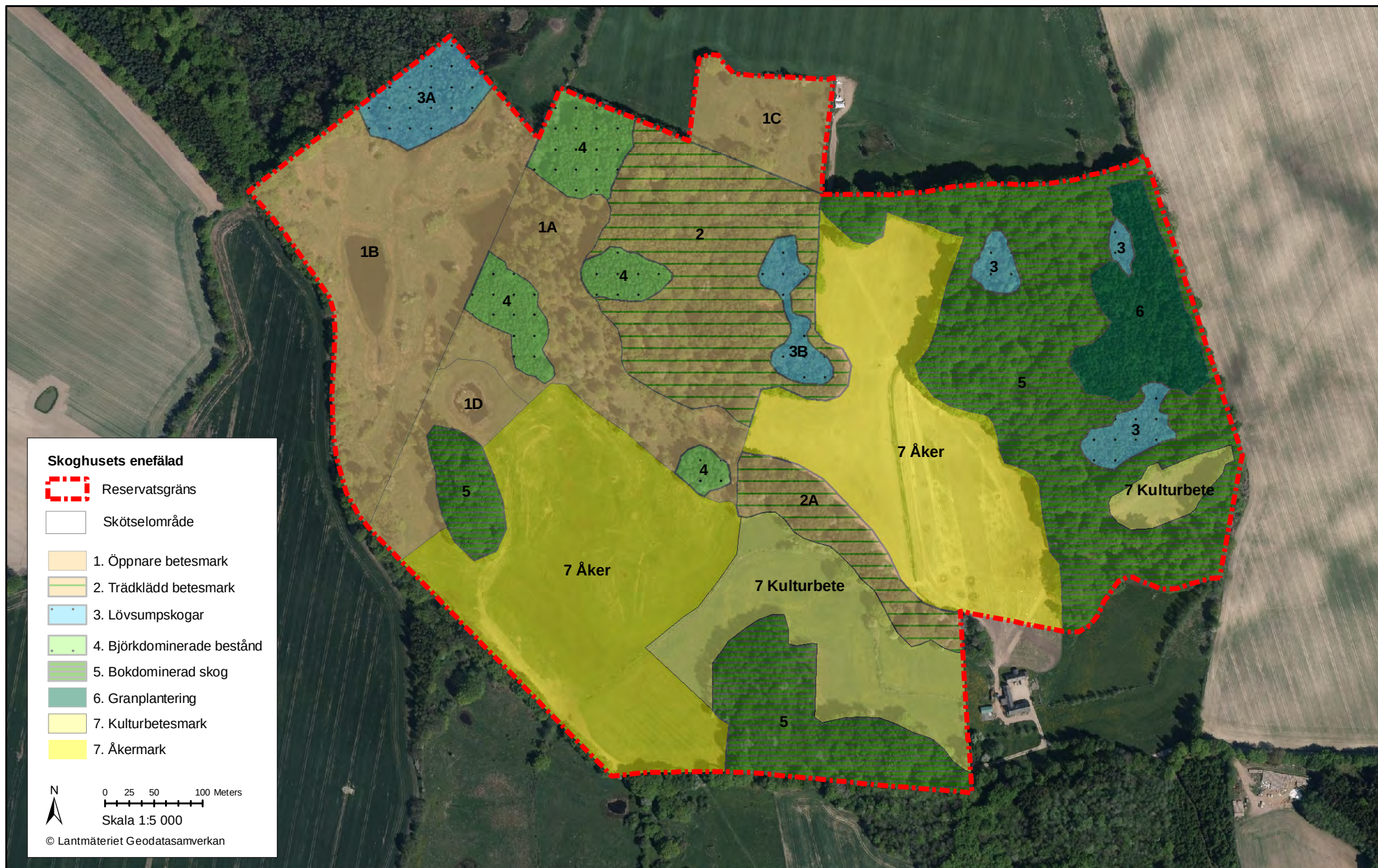
Bilagor

1. Ortofoto 2016 med reservatsgräns och skötselområden
2. Skötselområden
3. Flygfoto 1957 med skötselområden
4. Flygfoto 1975 med skötselområden
5. Topografiska webbkartan med angöringspunkt och föreslagen vandringslinga
6. Natura 2000-området med naturtyper
7. Naturtypskoder till Natura 2000-kartan
8. Vetenskapliga namn på omnämnda kärlväxter
9. Fotobilaga

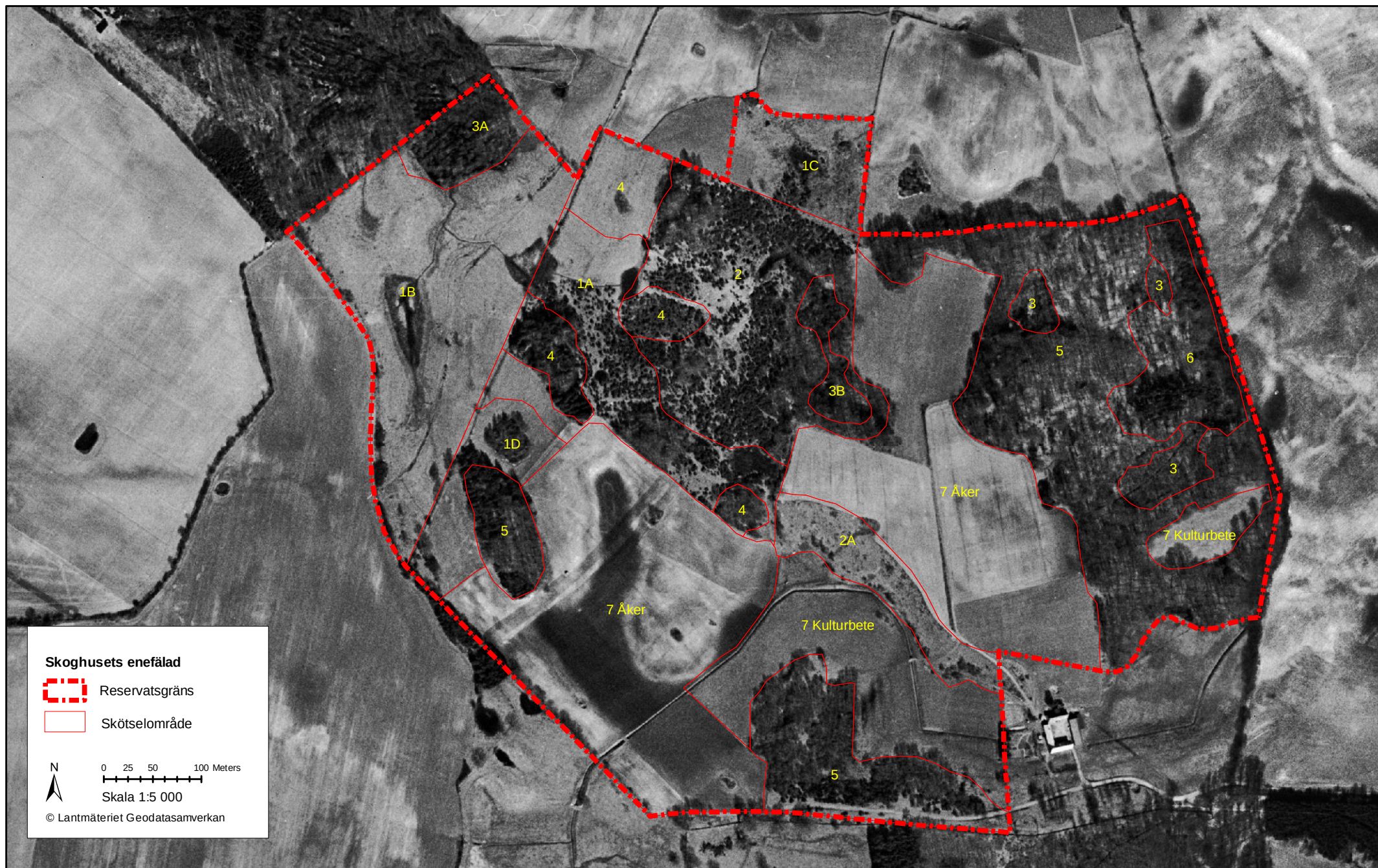

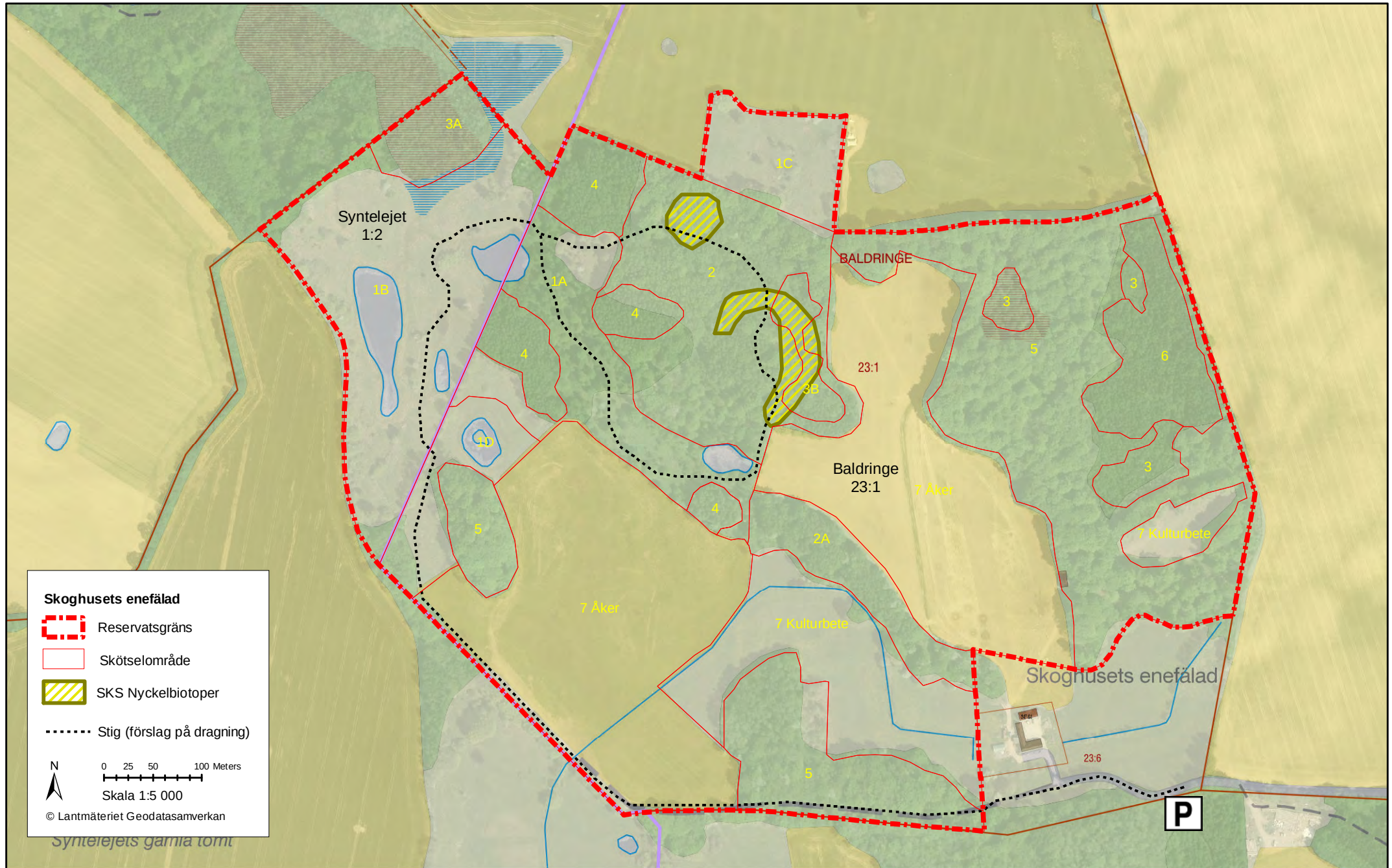

Bilaga 7. Naturtypskoder till Natura 2000-kartan (bilaga 6)

Naturtyper

4030 – Torra hedar (alla typer)

5130 - Enbuskmarker på hedar och kalkgräsmarker

9070 - Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

9080 – Lövsumpskogar av fennoskandisk typ

Icke-naturtyper

3000 - Vatten

6840 - Obestämd natura-gräsmark/ickenatura-gräsmark

6960 - Övrig öppen ickenatura-naturtyp

9900 - Ickenatura-skog

9930 - Trädklädd kultiverad gräsmark

Bilaga 8. Vetenskapliga namn på omnämnda kärlväxter

Svenskt namn	Vetenskapligt namn
fårsvingel	<i>Festuca ovina</i>
vårbrodd	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
stagg	<i>Nardus stricta</i>
knägräs	<i>Danthonia decumbens</i>
rödven	<i>Agrostis capillaris</i>
kruståtel	<i>Deschampsia flexuosa</i>
hundäxing	<i>Dactylis glomerata</i>
kamäxing	<i>Cynosurus cristatus</i>
tuvståtel	<i>Deschampsia cespitosa</i>
luddståtel	<i>Holcus lanatus</i>
rödsvingel	<i>Festuca rubra</i>
veketåg	<i>Juncus effusus</i>
ängssyra	<i>Rumex acetosa</i>
bergsyra	<i>Rumex acetosella</i>
svartkämpar	<i>Plantago lanceolata</i>
fyrkantig johannesört	<i>Hypericum maculatum</i>
teveronika	<i>Veronica chamaedrys</i>
höstfibbla	<i>Leontodon autumnalis</i>
gulmåra	<i>Galium verum</i>
stenmåra	<i>Galium saxatile</i>
liten blåkllocka	<i>Campanula rotundifolia</i>
gråfibbla	<i>Pilosella officinarum</i>
blodrot	<i>Potentilla erecta</i>
ljung	<i>Calluna vulgaris</i>
blåbär	<i>Vaccinium myrtillus</i>
lingon	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>
kattfot	<i>Antennaria dioica</i>
jordtistel (NT)	<i>Cirsium acaule</i>
jungfrulin	<i>Polygala vulgaris</i>
ängsnattviol (NT)	<i>Platanthera bifolia</i> ssp. <i>bifolia</i>
rödlänke (NT)	<i>Lythrum portula</i>
bokarv (NT)	<i>Stellaria neglecta</i>
borsttåg (NT)	<i>Juncus squarrosus</i>
backtimjan (NT)	<i>Thymus serpyllum</i>
desmeknopp (NT)	<i>Adoxa moschatellina</i>
Träd och buskar	
bok	<i>Fagus sylvatica</i>
ek (skogsek)	<i>Quercus robur</i>
fågelbär	<i>Prunus avium</i>
vårtbjörk	<i>Betula pendula</i>
glasbjörk	<i>Betula pubescens</i>
klibbal	<i>Alnus glutinosa</i>
asp	<i>Populus tremula</i>
slån	<i>Prunus spinosa</i>
rosenbuskar	<i>Rosa</i> sp
benved	<i>Euonymus europaeus</i>
en	<i>Juniperus communis</i>
hassel	<i>Corylus avellana</i>
björnbär	<i>Rubus</i> subg. <i>Rubus</i> sect. <i>Rubus</i>

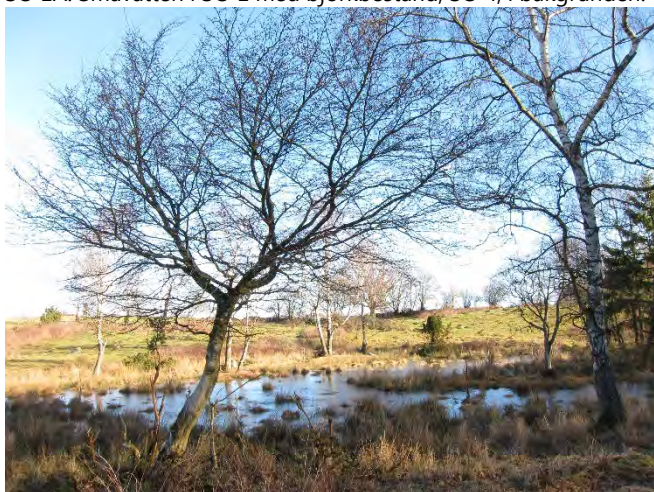
Bilaga 9 – Fotografier från naturreservatets skötselområden

SO 1A. Småvatten i SO 1 med björkbestånd, SO 4, i bakgrunden.

SO 3A. Blöt och svårtillgänglig sumpskog med al och videsnår.

SO 1C. Karaktärsfull yngre avenbok invid småvattnet.

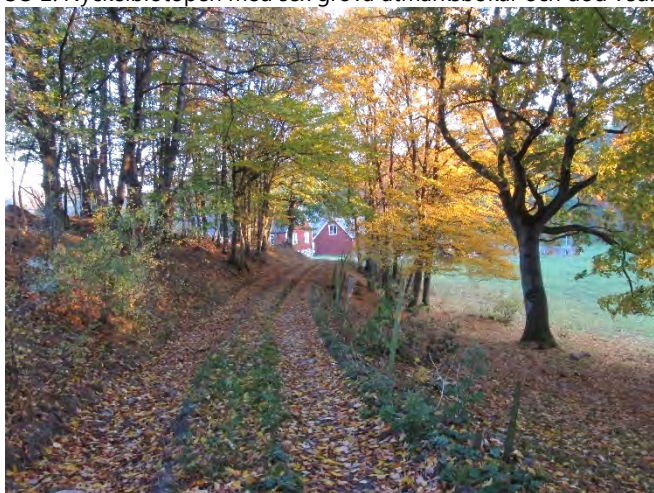
SO 5. Åkerholme med bokar som ser ut att ha huggits vid basen.

SO 2. Nyckelbiotopen med sex grova utmarksbokar och död ved.

SO 5. Utmed östra gränsen finns gott om äldre träd och död ved.

SO 2A. Markvägen mot Skoghuset nära södra reservatsgränsen.

SO 5. Markvägen i den sydligaste delen av reservatet mot väster.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane